

Lördagen den 6 April 1867.

Kammaren sammanträdde k. 10 f. m.

Justerades ett protokolls-utdrag för den 4 dennes och protokollet för den 20 sistlidne Mars f. m.

Herr Uggla: Jag anhåller om 14 dagars permission från Riksdagen.

Proposition på bifall till denna anhållan gjordes och besvarades med ja.

Herr Ekman, Carl, uppläste en motion, N:o 80, att åt Fullmäktige i Riksgälds-kontoret måtte uppdragas att före nästa riksdag låta anbringa en ändamålsenlig uppvärmnings- och luftvexlingsapparat för Första Kammarens samlingssal.

En mängd ledamöter hördes häri instämman; hvarefter motionen, uppå gjord proposition, hänvisades till Stats-Utskottet.

Vid föredragning af Banko-Utskottets den 1 och 4 dennes bordlagda Memorial, N:o 17, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes stridiga beslut rörande Banko-Utskottets förslag i Memorialet N:o 7, om förändrad lydelse af texten å Bankens sedlar; godkände Kammaren den af Utskottet föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Banko-Utskottets den 1 och 4 dennes bordlagda Memorial, N:o 18, i anledning af Kamrarnes beslut öfver Banko-Utskottets förslag rörande bankovinsten för år 1865.

1:sta punkten.

Herr Wallenberg: Sedan Kammaren fattade detta beslut, hafva åtskilliga andra beslut fattats, hvarigenom det förstnämndas vidhållande blifvit ännu mera nödvändigt. Derföre, och då Kammaren icke utan

nödfall bör frånträda ett en gång fattadt beslut, anhåller jag om afslag å Utskottets i denna punkt gjorda hemställan.

Herr von Koch: Äfven jag yrkar afslag å denna punkt, och hade tänkt att motivera detta mitt yrkande; men jag finner mig föranlåten att uppskjuta dermed till dess 2:dra och 3:dje punkterna föredragas.

Friherre Raab, Carl Adam: På de skäl, som jag utvecklade då frågan om bankovinsten förra gången afhandlades, anhåller jag om bifall till Utskottets i denna punkt gjorda hemställan.

Friherre Silfverschiöld: För någon tid sedan förevar ett Banko-Utskottets Memorial, der en liknande hemställan, att Kammaren skulle frånträda sitt förut fattade beslut, förekom. Jag yrkade då, att Kammaren skulle afslå denna hemställan och förständiga Utskottet att inkomma med voteringsproposition. Utskottet har äfven i det nyss föredragna Memorialet, N:o 17. så gjort. Utan att nu ingå i vidare pröfning af förevarande fråga, anser jag, att Kammaren måste, för att bevara grundlagens helgd, afslå denna punkt och förständiga Utskottet att inkomma med förslag till voteringsproposition.

Herr Wallenberg: Jag tror icke, att det finnes någon anledning att meddela Utskottet något särskildt förständigande. Kammaren bör endast fatta sitt beslut, och jag anhåller, att punkten helt enkelt måtte afslås.

Grefve Sparre, Eric: Jag vill icke upptaga tiden med att ingå i sjelfva saken, och då jag känner, att Kammaren icke är benägen att frånträda ett efter lång öfverläggning och mogen pröfning fattadt beslut, vill jag af skyldig grannlaghet icke derom framställa någon begäran. Jag ber blott att få tillkänna, att jag fortfarande hyser den åsigt, att bankovinsten borde för Bankens egna ändamål användas.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen ytrat, att under densamma hade yrkats, dels att Kammaren, med frånträdande af sitt förut i frågan fattade beslut, skulle bifalla Utskottets förevarande hemställan, dels ock att det förra beslutet måtte vidblifvas samt Utskottets hemställan afslås; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på det förra beslutets frånträdande och antagande af Utskottets hemställan, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition derpå, att Kammaren skulle vidhålla sitt förut fattade beslut och afslå Utskottets hemställan, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

2:dra punkten.

Herr Wallenberg: Sedan Första Kammaren fattade sitt beslut i afseende på siffran af 1865 års bankovinst, som skulle till Riksgäldskontoret öfverlemnas, hafva Kamrarne beslutat, att en half million skulle

under innevarande är användas till gevärs anskaffande. För detta ändamål kan en särskild beskattning af nationen icke ske, utan medlen måste tagas af redan befintliga tillgångar eller på annat sätt anskaffas. Jag nämner detta, för att derpå stödja den åsigt jag hyser, att ifrågasvarande bankovinst måste före 1867 års utgång aflemnas, hvilket jag önskar måtte blifva Kammarens beslut. I Utskottets Memorial finnes intagen en Banko-fullmäktiges skrifvelse, som mer liknar en diplomatisk not, än en utredning af ett penningeverks ställning, hvilken bör vara kort och tydlig. Men tider och omständigheter inverka på allting och hafva äfven gjort så här. Så mycket kan man emellertid förstå af denna skrifvelse, att någon fara för Banken icke uppkommer genom bankovinstens utbetalande. Jag anhåller om proposition på mitt yrkande, att Kammarerna måtte besluta, det 1865 års bankovinst före innevarande års utgång till Riksgälds-kontoret aflemnas.

Herr von Koch: Äfven jag skulle gerna vilja instämma i yrkandet att hela 1865 års bankovinst måtte under innevarande år till Riksgälds-kontoret aflemnas; men då Andra Kammarerna beslutat aflemnande af endast en million deraf, torde man icke böra drifva saken till sin spets, och derigenom riskera att förlora mera än man kan vinna. För att till mötes gå de olika meningarne, ber jag att få framställa ett förmedlingsförslag, hvarigenom vi derjemte skulle inkomma i den ordning, att bankovinsten efter två års förlopp, i stället för efter tre år blefve för Statsverket tillgänglig. Enligt min åsigt, borde Kammarerna vid denna punkt förklara, att af 1865 års bankovinst 600,000 R:dr under innevarande år och 1,200,000 R:dr under nästkommande år skulle af Banken utbetalas. Då jag föreslår detta, sker det under förutsättning att Kammarerna äfven vill ingå på det förslag, jag vid 3:dje punkten vill framställa, nemligen att af 1866 års vinst skulle under år 1868 1,200,000 R:dr till Riksgälds-kontoret öfverlemnas. På detta sätt blefve nästkommande Riksdag i tillfälle att för 1869 disponera återstående 800,000 af sistberörda bankovinst, och summorna blefve på de olika åren något så när jemnt fördelade.

Herr Schartau: Då Andra Kammarerna fattat beslut om tiden då bankovinsten skulle till Riksgälds-kontoret öfverlemnas, är det klart, att Utskottet haft anledning hemställa, att Första Kammarerna äfven måtte fatta beslut i detta afseende. Jag anser, att Första Kammarerna bör instämma i Andra Kammarernas beslut, att bankovinsten för 1865 må under år 1868 från Banken utlemnas. Man har åberopat Bankofullmäktiges utlåtande i frågan, och deremot gjort åtskilliga anmärkningar. Jag är icke Fullmäktig för närvarande, och har således icke något skäl att försvara de motiver, som af dem äro anförda. De gå i olika riktningar; men resultatet är ändock, att det är klokast att icke vika från den gamla ordningen, att icke under ett år disponera två års bankovinst. Då Banken nu håller på att utlemna den vinst, som förra Riksdagen anordnade, skulle det ej vara välbetänkt att under samma år disponera ännu ett års vinst. Jag upprepar min anhållan, att Första Kammarerna ville instämma i Andra Kammarernas beslut i afseende på tiden för bankovinstens aflemnande.

Grefve Mörner, Carl Göran: Då Andra Kammaren har af 1865 års bankovinst anvisat 1,000,000 R:dr och Första Kammaren 1,800,000 R:dr, att till Statsverket öfverlemnas, så äro båda Kamrarne således ense om utbetalning af den mindre summan af en million. I afseende åter på tiden för denna utbetalning, har Andra Kammaren beslutat att summan en million skulle under år 1868 från Banken utbetalas. Skiljaktighet, Kamrarne emellan, förefinnes således dels i fråga om beloppet som skall betalas, och dels angående tiden för medlens öfverlemnande. Båda Kamrarne hafva dessutom till anskaffande af gevär innevarande år anvisat 500,000 R:dr. Med afseende härpå och för att söka sammanjemka de skiljaktiga meningarne, samt underlätta de möjligen blifvande voteringarne, anhåller jag få föreslå, att Kammaren måtte besluta att af 1865 års bankovinst en summa af 500,000 R:dr skall, under innevarande år, och återstoden under år 1868 till Riksgälds-kontoret öfverlemnas. Då man sålunda icke för sistnämnda utbetalning utsätter någon siffra, kan man sedermera afgöra om beloppet af den återstod, som kan under sistnämnda år aflemnas.

Herr Stjernblad: En talare har yrkat, att hela bankovinsten för 1865 måtte under innevarande år till Riksgälds-kontoret aflemnas. Jag finner detta yrkande välgrundadt. Att en brist finnes, veta vi alla, och att den måste fyllas är klart. Då vi här hafva en tillgång, vet jag icke hvarför den ej skulle tagas, om sådant kan ske utan olägenhet för Banken. Om vi se på Bankofullmäktiges yttrande, så säges deri, att, om beräknade inbetalningar inflyta, blir, äfven om 1865 års vinst skulle utbetalas, återstående summan tillräcklig att utgöra reserv för uttag å upp- och afskrifnings- samt kreditivräkningar utöfver kalkylvis beräknade belopp. Ser man vidare på sidan 7, så finner man, huru obetydliga variationerna varit i afseende på insättningar och uttagningar. En enda gång har skilnaden varit mera betydlig, men det kan icke vara skäl att hålla en stor summa i reserv i afvaktan på ännu ett sådant tillfälle. För vexlingen är denna summa ej heller behöflig. Då Bankens säkerhet således icke hotas, och lånerörelsen ej behöfver inskränkas, får jag alltså tillstyrka, att 1865 års bankovinst under år 1867 till Riksgälds-kontoret aflemnas.

Herr Wallenberg: Om det vore första gången denna fråga vore före, skulle jag vilja antaga ett sådant modereradt förslag, som af Herr von Koch och Grefve Mörner blifvit framställt. Men vid ett slutligt afgörande anser jag det icke lämpligt. Sedan Andra Kammaren fattade sitt beslut om tiden för bankovinstens öfverlemnande, har samma Kammarer beslutat att en half million skall under innevarande år användas till anskaffande af gevär, och det kan väl hända att detta kan föranleda en förändring af det förstnämnda beslutet. Af Stats-Utskottets Memorial N:o 60, hafva vi derjemte inhemtat, att dessa medel äro behöfliga redan under innevarande år. Jag anser det under sådana förhållanden orimligt, att vi skola å ena sidan hafva penningar liggande, då vi å andra sidan behöfva låna penningar. Hvad beträffar Bankens säkerhet, så (jag måste bedja om ursäkt för mitt uttryck) anser jag det både ömkligt och löjligt att ifrågasätta det någon fara därför skulle

kunna uppkomma genom bankovinstens aflemnande. Jag vidblifver mitt yrkande, att 1865 års bankovinst måtte under innevarande år aflemnas till Riksgälds-kontoret. Detta Kontor behöfver medlen mer än väl.

Herr Selander: Man har sagt att Banko-fullmäktiges svar är sväfvande. Hvilken är då den fråga som blifvit framställd? Den är: »huruvida Banken, utan olägenhet för sig sjelf eller inskränkning af dess lånerörelse, kunde redan under detta år aflemna såväl de 1,700,000 R:dr, om hvilkas utbetalning sistlidne Riksdag beslutat, som hela eller någon större del af bankovinsten för år 1865?» Jag hemställer till Kammarren, om icke svar är härpå gifvet. Det är klart, att, om 1865 års vinst skall under innevarande år af Banken utbetalas, måste någon inskränkning i lånerörelsen ega rum. Detta har Fullmäktige sagt, och derjemte yttrat, att, »efter hvad det kan vara anledning hoppas, sådana förhållanden icke skola under det löpande året inom landet inträffa, som låta befara den ovilkorliga nödvändigheten för Fullmäktige att förminska Bankens sedelansvarighet; hvadan ock någon olägenhet icke torde vara att emotse deraf, att Banken redan i år fränhänder sig den behållna vinsten för 1865.» Kan ett bestämdare svar gifvas, än dessa ord innebära? Hvad frågan om olägenheten för Banken afser, är svårt att afgöra. Skulle det vara, att Bankens säkerhet blefve förminskad, så kan Fullmäktige bestämdt säga, att sådant är nästan omöjligt. Bankens metalliska kassa är för närvarande 16 millioner. Det är lika omöjligt för Fullmäktige som för någon annan att säga, huru förhållandena i utlandet komma att under året gestalta sig. Men då enskildes utländska kredit under sednare tid icke, enligt all sannolikhet, blifvit hårdt anlitad, så är det icke någon anledning att förmoda, att någon starkare tryckning skall komma att ske på den metalliska kassan. Utskottet har icke begärt, att Fullmäktige skulle till- eller afstyrka bankovinstens aflemnande, och Fullmäktige ansågo sig icke dertill hafva befogenhet. De framlagda siffrorna äro endast för att tjena till ledning vid frågans bedömande. En talare har också dermed visat, att, om förhållandena äro normala, någon fara för Banken icke kan uppstå genom vinstens aflemnande. Om utbetalningen skall ske i slutet af detta eller i början af nästa år, är icke stor skilnad för Banken. Såsom sagdt är, anser jag någon fara för Banken icke kunna uppkomma af denna utbetalning; men en Bankofullmäktig måste stå på Bankens sida, och söka att hålla den så stark som möjligt. Jag förenar mig derföre i antagandet af ett sådant förslag som Herr von Kochs eller Grefve Mörners.

Herr Hasselrot: Då jag var öfvertygad, att Kammarren skulle vidblifva sitt beslut, att hela 1865 års bankovinst må till Riksgäldskontoret öfverlemnas, så ville jag derom icke yttra mig, fastän jag delar Andra Kammarrens åsigt i detta afseende. Men att denna vinst skulle utbetalas redan under innevarande år, deremot måste jag protestera. Man säger väl att sådant kan ske utan fara för Banken, om de normala förhållandena ej blifva rubbade; men om ett Europeiskt krig uppflammar, torde derpå ej vara att lita. Bankens förmåga att göra sin skyldighet vill jag icke betvifla; men, såsom den förre värde talarren yttrat, vinstens utbetalande skulle medföra en minskning i låne-

rörelsen, som vore högst olycklig, och, efter min öfvertygelse, svårare för landet att bära, än en något ökad skatt. Jag yrkar att ifrågavarande bankovinst måtte först under år 1868 till Riksgälds-kontoret från Banken aflemnas.

Friherre Raab, Carl Adam: En talare har yttrat, att, om 1865 års bankovinst användes för Statens behof, sådant icke skulle verka på Bankens säkerhet. Om så vore förhållandet, så skulle jag vilja tillstyrka, att denna vinst öfverlemnades till Statsverket; och vi skulle sedan med lugn kunna återvända hem, under medvetande att hafva fattat ett godt beslut. Men det är icke så. Man säger att Bankens säkerhet icke ens riskeras, om två års vinst derifrån borttages. »Bankens säkerhet» är ett sväfvande uttryck. Bankens säkerhet behöfver icke rubbas, om Fullmäktige äro på sin vakt; ty de kunna göra indragningar i sedelbeloppet, om så behöfves. Men frågan är att förekomma fluktuationer i rörelsekapitalet. Att, då en så stor summa från Banken borttages, lånerörelsen måste minskas, är tydligt.

Herr von Koch har äskat, att Bankens rörelse och bokföring ställdes så, att Banken kunde undvara och aflemna bankovinsten inom kortare tid än trenne år, han ville inom tvänne år sedan den upplupit. Jag skulle önska, att den aflemnades omedelbarligt efter bankårets slut, ty om den skulle för Statens räkning användas, skulle denna förändring medföra enkelhet och ordning vid beräkandet af statsinkomsterna och uppgörandet af budgeten. Men det finnes ett hinder härför, ett väsendtligt hinder, för upphöjandet af denna åsigt till stadga för bankostyrelsen. Detta hinder består helt enkelt deri, att med de anspråk männen af »systemet» hafva på Banken i och för understödjandet af Staten och fyllandet af statsbehofven i olika rigtningar, det lätt kanhända att bankovinsten reduceras till noll. Redan har man nu försatt Banken i den belägenhet, att den icke kan undvara bankovinsten, om den ändamålsenligt skall bedriva sin rörelse, till dess egen och landets bästa. Vi se, att sedelstocken fluktuerar med ända till 9 millioner under mindre än ett år. Huru måste icke en sådan summa, indragen eller utsläppt, inverka på allmänna rörelsen. Äfven depositionsbeloppen hafva varierat ganska betydligt. Under sådana förhållanden frågar jag, om det kan vara klokt att undandraga Banken två års hopade vinster under ett år. Jag måste protestera mot ett sådant beslut, och jag yrkar bifall till Utskottets förslag, att 1865 års bankovinst först under år 1868 måtte till Riksgälds-kontoret aflemnas.

Grefve Mörner: Jag afsåg att framställa ett sådant förslag, som kunde hafva utsigt att blifva antaget såsom Riksdagens beslut. Om inom denna Kammare den åsigt skulle segra, att hela bankovinsten för år 1865 skall under innevarande år från Banken utbetalas, så fruktar jag att derutaf kan följa, att under detta år icke någon del af denna vinst kommer Statsverket till godo. Enligt mitt förmenande måste man i denna fråga göra för sig klart hvad som kan hafva någon sannolikhet att vinna framgång. Med afseende häruppå har jag fästat uppmärksamheten på det beslut, som Andra Kammaren fattat derom, att 500,000

R:dr

R:dr skulle redan i år användas till gevärs anskaffande, hvilket beslut synes mig gifva anledning till den förmodan, att nämnda Kammare tilläventyrs skulle vara benägen att fatta ett beslut, som kunde underlätta möjligheten att uppfylla den åtagna förbindelsen. Detta var orsaken till mitt förslag. Om icke hela vinsten under innevarande år af Banken utbetalas, så inflyter på den i Banken kvarblifvande återstoden en ytterligare vinst, som kan under ett annat år af Riksdagen disponeras, och Riksgälds-kontorets utgifter för anskaffande af en mot denna återstod svarande summa torde icke behöfva öfverstiga denna vinst. Att det skulle medföra någon fara eller förlust, om utbetalningen af en del af vinsten uppskjutes, kan jag derföre icke finna, och jag vidhåller mitt förra yrkande att af 1865 års bankovinst 500,000 R:dr måtte under innevarande år och återstoden under år 1868 till Riksgälds-kontoret aflemnas.

Herr Nordström: Frågan om bankovinstens från år 1865 användande har redan för någon vecka tillbaka varit föremål för allvarlig öfverläggning på detta rum, och den öfvervägande meningen var då den, att, enär Riksbankens sedelutgifningsrätt var begränsad inom ett visst maximum utöfver metalliska kassan, hvilket densamma efter omständigheter och behof egde i rörelsen utsläppa, någon accumulation af bankovinsten i dess hand hvarken var behöflig eller särskildt för dess lånerörelses utsträckning ur principiell synpunkt användbar; och blef derför Kammarens beslut det, att den skulle göras disponibel till betäckande i sin mån af Statens allmänna utgiftsbehof. Här af följer, att man, så vidt jag kunde fatta, ej heller tänkte sig annat, än att 1865 års vinst skulle under år 1867 till Riksgälds-kontoret aflemnas. Det var ett fel, att detta icke särskildt klart och bestämdt uttrycktes. Den ledamot af Kammaren, hvilken tillika är en af Banko-fullmäktige, och nyss hade ordet, har ock förklarat sig anse det icke medföra något äfventyr för Banken att i år utbetala denna vinst, och han har icke heller påstått, att det särskilda vilkoret: »om Bankens säkerhet sådant medgifver,» borde dervid fästas. Frågan, huruvida något belopp under innevarande år skall till Riksgälds-kontoret aflemnas, måste emellertid afgöras, ty det är af vigt att få detta bestämdt, enär de åtgärder, som i annat fall måste vidtagas för att för statsbehofven anskaffa en motsvarande summa, fordra någon tid. Man skulle i sjelfva verket icke gagna Banken genom att vid beslutet om bankovinstens från år 1865 utbetalning fästa nyssnämnda vilkor, men man skulle i betydlig mån derigenom försämra Riksgälds-kontorets ställning, som blefve beroende af Banko-fullmäktiges uppfattning af hvad Bankens säkerhet kunde kräfvat, utan att någon skiljedomare i detta fall vore att finna. Heldre då ett afslag, än ett medgifvande med ett sådant vilkor dervid fästadt. Bankens säkerhet kan ju icke lida af denna summas utbetalande några månader förr eller sednare. Jag tillstyrker, att 1865 års bankovinst under loppet af år 1867 må till Riksgälds-kontoret för Statens allmänna behof aflemnas.

Herr Ekman, Carl: När denna fråga förra gången var under Kammarens öfverläggning, yrkade jag, att hela bankovinsten för år 1865

skulle under loppet af 1867 till Riksgälds-kontoret öfverlemnas. Jag förnyar nu detta mitt yrkande, och jag gör det derföre, att inga förhållanden sedan inträffat, som rubbat min öfvertygelse, att det kan och bör ske.

Visserligen har Andra Kammaren sedan dess fattat ett mot vårt olika beslut om användandet af denna vinst; men jag finner deri intet skäl, att Första Kammaren skulle frångå sitt efter långvarig öfverläggning och mogen pröfning fattade beslut. Af den tablå, som blifvit framlagd öfver Statens inkomster och utgifter, framstår, att det finnes en brist af 7 å 8 millioner, som måste fyllas. För att betäcka denna brist, bör man väl använda alla tillgångar, som äro och kunna blifva disponibla, och då i Banken finnes en sådan tillgång, så anser jag, att användandet af denna tillgång endast bör vara beroende af om Banken utan olägenhet kan undvara densamma. För att göra klart för mig, om detta kan ske, går jag först till Banko-fullmäktiges afgifna yttrande, och jag finner af detta snarare ett medgifvande att vinsten detta år kan aflemnas, än en motsatt förklaring, ty Fullmäktige säga i tydliga ord, att någon svårighet icke möter att aflemna vinsten. Sedan kommer väl en reservation: men då en af Banko-fullmäktige, som är ledamot af denna Kammare, har lemnat en sådan förklaring öfver denna reservation, att man finner det han sjelf icke mycket håller på den, så synes den ej heller böra förtjena Kammarens afseende. Jag tror icke, att man under detta år behöfver hafva någon större påtryckning på Bankens metalliska kassa, emedan den utländska krediten icke varit så hårdt anlitad det sist förflutna året. Man måste äfven taga i betraktande, att man detta år kan vänta sig mindre import och större export, emedan en del af förra årets rika skörd ännu icke är exporterad, och man kan vara öfvertygad, att exportörerne skola anstränga sig för att få så stor export, som möjligt. Sålunda har man snarare anledning att vänta sig en rik vexeltillgång, än motsatsen, och på denna grund tror jag icke, att det kan vara någon fara för Banken, att aflemna 1865 års vinst redan detta år. En talare har yttrat, att, om vi få en dålig skörd, skulle detta inverka på Bankens ställning. Jag ber att få anmärka, att en dålig skörd icke torde inverka på Bankens ställning, förrän under ett följande år. Jag kan icke heller instämma i samme talares åsigt, att de skattdragande heldre skulle åtaga sig ökade skatter, än se bankovinsten på detta sätt användas. Den värde talaren yttrade sig på ett helt annat sätt, då det var fråga om direkta och indirekta skatter.

Jag förenar mig i yrkandet att 1865 års bankovinst må under loppet af 1867 till Riksgälds-kontoret öfverlemnas.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning kl. 6 e. m.

Herr Reuterswärd: Det har för mig varit af stort intresse att af en Banko-fullmäktig höra en förklaring öfver det Utlåtande, som är af Banko-fullmäktige afgifvet, angående tiden för öfverlemnande af bankovinsten. Inom Utskottet, der olika åsichter härom gjort sig gällande, har hvar och en ansett detta Utlåtande tala för sin mening. Jag ber nu att få uppläsa den del, som talar för min åsigt. Det heter

på sidan 5: »att Fullmäktige anse likväl nödig försigtighet bjuda, att, derest Riksdagen skulle besluta att meranämnda behållna vinst för år 1865 skulle till hela beloppet eller till någon del från Banken till Riksgälds-kontoret utbetalas, vid en sådan afbetalning må fästas det villkor, att densamma under året skall verkställas endast i det fall, att Bankens säkerhet det medgifver. Man säger visserligen, att man icke behöfver befara, att icke Bankens säkerhet skulle medgifva detta — detta är en sak, hvarom jag icke på förhand vågar fälla något omdöme — men svårligen kan det bestridas, att det icke måste hafva inflytande på Bankens ställning att vid årets början afhända sig en så stor summa. Men vare härmed huru som helst, att icke Bankens säkerhet skulle lida af detta aflemnande, så är dock obestriddigt, att det allmänna lider deraf. Det kan väl för vissa intressen vara fördelaktigt, att ställa till en kris vid den tidpunkt af året, då kreditivavgifterna bestämmas, men för allmänheten är det ej nyttigt. Som jag dock ej så strängt håller på Utskottets förslag, att jag ej anser det kunna tåla modifikationer och jag anser det af Grefve Mörner framställda förslag gå en god medelväg, får jag anhålla om bifall till detta.

Friherre Bildt: Under den diskussion, som nu varit, har man yttrat klander mot Banko-fullmäktiges Utlåtande derför, att detsamma icke uttalat något positivt omdöme om, eller förslag, angående bästa tiden för bankovinstens aflemnande. Jag kan icke finna någon anledning till detta klander, ty Fullmäktiges Utlåtande förekommer mig så utredande och upplysande, att, om man opartiskt vill betrakta frågan helt enkelt, som den bör betraktas, kan man af detta Utlåtande icke draga annat än riktiga konklusioner.

Det visar nemligen, att Banken, som har två ändamål, att upprätthålla realisationen och bestrida lånerörelsen, icke kan komma att lida i något hänseende, och huru kan man tänka sig, att en Bank, som har en grundfond af 25 millioner R:dr, skulle hafva någon svårighet att uppfylla sina förbindelser, om den icke bedrifver sin lånerörelse på ett osundt sätt. Om Banken bedrifver sin lånerörelse på ett sundt sätt, kan icke någon tvekan uppstå om dess realisationsförmåga, och att på allvar någon farhåga härför aldrig funnits, kunna vi sluta af hvad en Banko-fullmäktig, som tillika är representant, här yttrat. Frågan är nu, om lånerörelsen behöfver minskas, i fall bankovinsten skall detta år utbetalas. Banko-fullmäktige tyckas icke anse detta sannolikt; men då denna omständighet synes ligga dem mycket om hjertat, och förhållanden kunna inträffa, som göra en minskning i lånerörelsen nödvändig, så hafva de till en viss grad reserverat sig. Då jag som representant icke kan råda till annat än det, som är till fördel för Staten i dess helhet, så kan jag icke medgifva en sådan reservationsrätt för dessa lånesökandes enskilda fördel. Jag hemtar ytterligare stöd för denna åsigt af Stats-Utskottets Memorial N:o 60. Detta Utlåtande, som ännu icke är föredraget eller diskuteradt, är dock nödvändigt att hafva för ögonen för att få en fullständig öfverblick, huru det står till med Statens finanser. Jag tager derfore för gifvet, att det är genomläst af hvar och en; det är äfven vid många föregående tillfällen åberopadt. Detta Memorial upplyser, att Riksgälds-kontoret har en brist af öfver 7 millioner.

Det kan väl vara tvifvelaktigt, om detta är den exakta summan, som ännu är beroende af vissa omständigheter; men resultatet är dock, att en betydlig brist kommer att uppstå för år 1867, och att denna brist måste fyllas. Stats-Utskottet har uttryckt sin åsigt, att detta borde ske genom lån inom landet. Användes detta medel, så kommer det således att neutralisera den fördel, de lånesökande skulle hafva genom en större lånerörelse hos Banken. Man har ofta hört klagomål öfver Statsverkets sätt att sköta sina affärer. Man har hört klandras, att Riksgälds-kontoret köper, på samma gång Banken säljer vaxlar. Men nu vill man af ömhet för de lånesökande ålägga Riksgälds-kontoret en upplåning till högre belopp, än som kunde behövas, blott för att Banken skall kunna låna ut så mycket mera. Är detta rätt? Man måste, efter min åsigt, söka minska Riksgälds-kontorets lånebehof, äfven om Banken derigenom skulle nödgas inskränka sin lånerörelse. Under sådana förhållanden, då man icke riskerar något för Bankens realisationsförmåga, då man på sin höjd riskerar att Banken ej kan utsträcka sin lånerörelse, förenar jag mig med dem, som önska att 1865 års bankovinst utbetalas år 1867.

Grefve Sparre, Eric: Den långa diskussion, som redan förevarit, gör det till en pligt för mig att vara kort, och jag vill försöka det. Frågan är enkel, och synes mig vara den: om man borttager tre och en half million ur lånerörelsen, kan det vara utan inflytande på den pekuniära ställningen i ett så litet och fattigt land som vårt? Svaret måste blifva, att det kan ej vara utan inflytande på denna ställning. En talare har sagt, att, om Riksgälds-kontoret behöfver penningarne, så måste det hafva dem, äfven med risk att utlåningsmedlen derigenom minskas. Men om vi äro likgiltige för de lånesökande, hvarföre då icke taga 10 i stället för 3 millioner ur Banken. Det vore ju konsekvent! Jag tror, att man under en sådan tidpunkt som denna, icke får behandla de lånesökande industriidkarne så »en bagatelle», om man också icke för dem får göra några stora uppoffringar. Men då det tillhör denna bank, att som en konkurrent till privatbankerna söka nedhålla räntan, hvilken den ligger i dessas intresse att höja, så måste vi söka att hålla den stark och mächtig, för att kunna uppfylla detta ändamål. Om vi nu oupphörligt minska och försvaga Riksbanken, så lemnas fritt spelrum åt privabankerna, hvilka vid hvarje inträffande kris måste »strypa.» Det måste äfven till en viss grad Riksbanken göra; men mindre, ju starkare den är. Man har anmärkt det oegentliga deri, att två Statens verk stå emot hvarandra, det ena som upplånande, det andra som utlånande. Detta är dock nödvändigt, och skadar ej, ty Riksgälds-kontoret *lånar* upp på *längre* tider, men Riksbanken lånar ut på *korta* tider; deremellan är stor skilnad. Fullmäktige hafva yttrat, att det kan vara anledning hoppas, att sådana förhållanden icke skola under det löpande året inom landet inträffa, som låta befara den ovillkorliga nödvändigheten för Fullmäktige att förminska Bankens sedelansvarighet. Men huru föga beror penningeställningen på förhållandena *inom* landet; den är beroende af förhållandena i utlandet. Man har sagt, att en dålig skörd icke kan inverka på detta året; men om vi få en dålig skörd, så börjar spanmålsimporten redan

i höst, och således kan detta förhållande ej vara utan inflytande redan på detta års penningställning.

Jag skulle vara kort och inskränker mig därför till att yrka, att Kammaren icke på en gång borttager från Banken två års vinst, men då det för Riksgälds-kontoret är af stor vikt, att veta hvad det får, så skulle jag instämma i Grefve Mörners förslag, om jag icke ansåge det högst oegentligt att bestämma tiden för utbetalande af en summa, hvars belopp ännu icke är afgjort, enär de båda Kamrarne i detta hänseende stadnat vid olika beslut.

Herr Nordenfelt, Enar Wilhelm: Genom den erfarenhet jag själf under föregående riksdagar inhemtat, vet jag mycket väl, att Bankofullmäktige lika samvetsgrannt behandla Bankens affärer, som om det vore deras egna: och att de äro rädda för hvarje utgift, samt gerna samla på hög så mycket som möjligt. Med kännedom häraf, och då man på sid. 4 af Bankofullmäktiges Memorial N:o 18 läser följande: »från denna synpunkt uteslutande betraktad, kan följaktligen utbetalningen i år af hela den behållna vinsten för år 1865 hvarken medföra någon olägenhet för Banken själf, eller leda till någon inskränkning af Bankens lånerörelse; allt likväl under förutsättning, att under årets lopp depositräkningen icke får erfara någon betydligare förminskning, och dels att åtgärder icke behöfva vidtagas i och för förminskning af Bankens ansvarighet på grund af utgifna sedlar.» — då man, som jag, läser detta yttrande af Bankofullmäktige, så är det klart för mig, att Banken icke lider någon men af att denna summa utbetalas. Sedan kommer visserligen en förutsättning, att nämnda förhållanden skola bibehållas; men hvar finnas så absolut gifna förhållanden, att man icke måste tänka sig möjligheten af en förändring. Derföre fäster jag icke mycket afsende vid denna eftersats. Om äfven abnorma förhållanden, såsom en total missvext, ett krig, skulle inträffa, kan man väl tro, att den lilla summa, hvarom här är fråga, skulle hafva någon inverkan. Hela skillnaden är, att reservfonden sjunker från 8 millioner till 6,200,000 R:dr, och med denna summa kan man icke möta sådana eventualiteter som de ifrågavarande.

Jag är dessutom öfvertygad, att dessa 6,200,000 R:dr äro fullkomligt tillräckliga, ty om man drager sig till minnes, huru denna reservfond uppkommit, så har det skett så, att Banken före 1862 och 1863 årens riksdag, hade sina kassor fördelade i olika afdelningar, och det hände då, att den ena kassan hade brist, under det den andra var öfverfylld; men vid nämnda riksdag beslöts, att dessa kassor skulle sammanslås, och få namn af reservfond, och när detta förhållande ännu fortfar, behöfver icke reservfonden vara så stor som förut. Man har sagt, att om bankovinsten nu utlemnas, så blir deraf en följd, att Bankens utlåning måste minskas. Så kan visserligen vara förhållandet; men hvad händer, om icke Riksgälds-kontoret får dessa medel? Jo, då måste lån tagas, och då detta skall ske inom landet, så blir följden den, att Riksgälds-kontoret drager till sig de i landet tillgängliga kapitaler, och att sålunda privatbankerna måste minska sin utlåning med den summa, som Riksgälds-kontoret upplånar. Med ett ord, det kan vara den lånesökande likgiltigt, om denna summa anskaffas af Riksgälds-

kontoret eller om härtill användes bankovinsten — den måste i alla fall gå ut. Med anledning häraf, och då jag icke kan se, att någon fara uppstår för Banken, genom att utbetala denna summa, så får jag instämma med dem, som önska, att 1865 års bankovinst till det belopp, som Riksdagen kommer att bestämma, må utgå under år 1867.

Herr Landgren: Af det ofta åberopade Stats-Utskottets Memorial N:o 60 synes, att, äfven om vi låna 8 millioner för jernvägarne, och om de af Kongl. Maj:t föreslagna förhöjningarne utgå, det dock uppstår en brist af 3 millioner R:dr. Jag har med förvåning hört de svårigheter, som från ett visst håll uppställas mot alla föreslagna sätt att rikta Statskassan och afhjelpa denna brist. Vill man hafva tullförhöjning, så ropas öfver den tunga, som härigenom skulle drabba den fattigare delen af befolkningen. Vänder man sig till vapenskatten, så säges, att de, som erlägga fyrkafgift, nedtyngas af skatten, så att man derföre icke kan använda denna beskattning. Är det fråga om 1868 års bevilling, påstås det vara lättsinnigt att lägga hand på ett kommande års inkomster. Utländska lån skada vår kredit; de inländska förstöra industrien och ställningen i landet. Angående bankovinsten råder äfven här de obotfärdigas förhinder, ty det saknas icke skäl, då man ej vill ändamålet. Man har bland annat anfört, att privatbankerna skulle rikta sig på allmänheten, om icke Riksbanken nedtrycker räntan. Men om Riksgälds-kontoret måste genom sina inhemska låneoperationer absorbera kapitalerna, så blifver näringsidkaren lika ohjelp. Jag vill dock nu icke uppehålla mig härvid, utan jag har blott begärt ordet, för att uttrycka mitt ogillande af detta sätt att reglera Statens affärer. Det ser ut, icke som om man ville åstadkomma en statsreglering, utan som om man hade en fiende, för hvilken man ville tillspärra alla pass. Af denna anledning är jag icke blott redo att bevilja, hvad en föregående talare föreslagit, eller att 1865 års bankovinst må detta år utbetalas, utan är äfven villig, att tillgripa andra källor, som stå oss till buds, för att få Statens affärer reglerade.

Herr Wallenberg: Grefve Sparre har frågat, hvarföre vi icke taga 10 eller 12 millioner i stället för 3 millioner R:dr ur Banken. Det är dels derföre, Herr Grefve, att vi skrifva år 1867, och icke 1808, och dels derföre, att bankovinsten icke är större än 1,800,000 R:dr! Vidare har samme talare yttrat, att man genom bankovinstens öfverlemnande till Riksgälds-kontoret tager bort 3 millioner R:dr ur den allmänna rörelsen. Riksgälds-kontoret är icke känt för att skrinlägga sina medel, och att icke så blir förhållandet, derom drager nog Riksdagen försorg.

Man säger också, att det ligger i privatbankernas intresse, att hålla räntan hög. Jag bestrider äfven detta, och säger, att det ligger i deras intresse, att hafva räntan låg, ty är den låg, så är affärsrörelsen säkrare och förlusterna mindre. Man har yttrat som ett önskningsmål, att Riksbanken skulle få behålla bankovinsten, för att kunna hålla privatbankerna i styr. Ja, man har till och med för detta ändamål velat fördubbla grundfonden! Jag har hört den åsigt framställas, att privatbanker icke borde tolereras. Jag vågar dock påstå, att om

alla de medel, som finnas i privatbankerna, kunde läggas i Riksbanken, och denna blef den enda låneanstalten, skulle de låntagande snart önska sig de enskilda bankerna åter. Många banker, och små banker, eller inga banker, äro efter min tro det bästa för ett land. Herr Reuterswärd har gifvit en anspelning på, att det kunde för det enskilda bankintresset vara af vigt, att dessa medel togos från Riksbanken. Det är icke första gången jag hört en sådan insinuation, utom dessa dör-rar; men här har jag icke hört det -- det är dock icke första gången, som illviljan begagnat okunnigheten till språkrör. Grefve Mörners förslag skulle stödja sig derpå, att möjligen ännu 500,000 R:dr komme att anslås till gevärs anskaffande. Men det finnes ännu ett annat ändamål, för hvilket penningar äro begärda, nemligen för jernvägsbyggnader i Wermland, och churu Stats-Utskottet afstyrkt detta förslag, så synes mig dock stora skäl att dertill gifva bifall, i hvilket fall den summa, som behöfves, blir förhöjd. Nu säger man väl, att, då Riksgälds-kontoret i alla fall måste låna, hvad gör det, om det lånar litet mer eller mindre, -- ja, det finnes en mening, som icke är så svag, att man skall drifva upp ställningen så, att utländska lån måste tagas, och jag kan icke förstå, att den aktade Friherre C. A. Raab velat understödja denna mening. Dessa lån ådraga oss nu en afgäld af 1 million R:dr i månaden. Vi måste således, utom hvad vi lefva af, hvad Staten kostar, och hvad vi kapitalisera, månadligen samman-spara 1 million R:dr, som går till utlandet. Detta är ganska mycket, och jag tycker derföre, att vi borde göra ett uppehåll, för att se, om vi icke kunde afbryta att vidare fortgå på denna bana. Ty, om vi icke göra det nu, utan vänta, tilldess utländningen icke vill låna oss mera, så inträffar en kris, hvars följder man icke kan beräkna. I allmänhet om Riksgälds-kontoret upptager lån, kan väl en och annan komma flott, som varit på grund, men det hela lider. Hvad har det nu för inflytande på den inhemska ställningen, om Riksgälds-kontoret upptager lån inom landet. Jag har redan visat huru det blir, om lånet upptages i utlandet. Jo, då är ju klart, att ju mera Riksgälds-kontoret lånar inom landet, desto mera undantränger det andra låne-sökande, ty Riksgälds-kontoret är en farlig konkurrent på penninge-marknaden. De kan äfven hända, att, under det Riksgälds-kontoret lånar, ligger bankovinsten ofruktbar i Bankens hvalf. Man talar mycket om, huruvida Bankens säkerhet skall tillåta, att den öfverlemnar bankovinsten. Med Bankens säkerhet måste menas Bankens förmåga att fullgöra sina förbindelser, och jag ber om ursägt, men jag kan ej annat än finna den åsigten både ömklig och löjlig, att denna Bankens förmåga skulle på något sätt kunna rubbas genom att lemna från sig 2 års bankovinst. Det finnes dessutom en punkt i bankoreglementet, nemligen den 11:te §:n, som kan användas, om Bankens säkerhet det kräf-ver, och skulle den behöfva tillämpas för en eller annan million R:dr, så har ingenting annat händt, än att Staten får pengar billigare, än om Riksgälds-kontoret lånar, ty Bankens kredit är i utlandet större än Riksgälds-kontorets. För oss, som känna förhållandena och veta, att det är samma firma, är förtroendet till båda verken lika; men icke så utom landet. Ur denna synpunkt, och då vi sakna all anledning att ifrågasätta Bankens säkerhet om dess vinst aflemnas, och då det är

i vårt intresse att till minsta siffra minska Riksgälds-kontorets upplåning, så fortfar jag i mitt yrkande, att 1865 års bankovinst må under år 1867 till Riksgälds-kontoret öfverlemnas.

Friherre Raab, Carl Adam: En talare har yttrat, att han icke kunde se någon våda deri, att Riksbanken detta år aflemnar bankovinsten. Af det föreliggande Betänkandet se vi, att sedelstocken icke utan olägenhet kan minskas. Skall nu Banken utbetala ett års vinst, så förorsakar det en kännbar minskning i sedelstocken och 2 års vinst naturligtvis en dubbel minskning. Vi veta väl, Mine Herrar! att bankerna äro tillkomna för industrien; det är den, som skapar banker, och en bank utan industri är en absurditet.

Om vi nu under svåra tider ännu beröfva industrien ett kapital af 3 millioner, så måste vi se efter, hvad inflytande det kan hafva på ställningen i landet. Vi måste då först betänka, att Sveriges rörelsekapital ej utgör mer än omkring 45 millioner R:dr. Det gör cirka 2 millioner på hvarje provins. Att under sådana förhållanden minska lånerörelsen med $3\frac{1}{2}$ millioner, måste dock medgifvas vara nästan mycket. Men då säger man, hvad gör det, om lånerörelsen minskas; produktionen får väl minskas i samma mån. Hvad blir då följden af minskad produktion? Jo, att vi taga arbetsförtjensten från folket och få ett fattigunderhåll, som blir outhärdligt. Således är det icke likgiltigt att draga $3\frac{1}{2}$ million ur rörelsen. Det är icke likgiltigt därför, att, utom den skada en sådan åtgärd skulle förorsaka genom den minskade arbetsförtjensten, så tager den äfven bort den vinst, som denna summa, utsläppt i rörelsen, skulle medföra i industriela företaget. Man har derjemte sagt, att Riksgäldskontoret kommer i en svår ställning, om det icke erhåller bankovinsten för dessa år. Det är sannt; men ännu värre är det, om hela landet kommer i en svår ställning, och därför måste vi vara betänkte på att vidtaga hvilka mått och steg som helst, heldre än sådana, som hämma industrien. Vår ställning för det närvarande är verkligen så bekymmersam, att man väl kan behöfva tala derom. Taga vi utländska lån, förstöra vi vår kredit, och att försöka med inhemska har äfven sina olägenheter. Det enda räddningsmedlet, att genom accis på tobak skaffa tillgångar, har man icke velat tillgripa. Herr Landgren har talat om de obotfärdiges förhinder, så ofta det är fråga om att reglera Statens affärer. Den värde talaren måste dock medgifva, att utbetalandet på en gång af 2 års bankovinst är en så utomordentlig åtgärd, att man måste opponera sig deremot. Man har yttrat, att privatbankerna skulle stegra räntefoten — då Banken minskar sitt rörelsekapital. Ganska sannolikt. Hvarför skulle icke privatbankerna begagna hvarje tillfälle till förtjenst? Begära filantropi hos penningeinträttningar är långt drifven oskuld. Jag eger ingen enda aktie i någon bank, och försvarar den alltså icke från eget intresses synpunkt, men finner det naturligt, att bankerna begagna de tillfällen, som erbjudas dem till förtjenster. Men Riksdagen tillkommer det att öfverväga allas intressen, och när Riksdagen tolerar privilegierade banker och vidtager åtgärder såsom denna, då tillvägagår Riksdagen på ett förderligt sätt mot landets öfriga intressen och allmänna bästa.

På grund af detta och hvad jag förut yttrat, får jag instämma i Grefve Mörnerns förslag.

Grefve Mörner: Det är med en viss tvekan, jag denna gång begärt ordet. Jag har sökt att i mina föregående yttranden iakttaga en sådan foglighet, att jag icke trott mig kunna dermed på något sätt sára det majestät, som kallas privatbanker. Om jag nu skulle komma att göra något sådant, får jag på förhand göra afbön för detta crimen læsæ majestatis. En talare har yttrat, att Staten, för att betala de skulder, som redan äro gjorda, måste i afgäld månadligen betala 1 million — och har samme talare vidare anmärkt, att, om de nu ifrågavarande 3 millionerna öfverlemnas till Riksgälds-kontoret, så komma de icke att derstädes skrinläggas. Det tror jag icke heller; men den värde talaren har äfven gifvit en temligen tydlig häntyding på hvarst dessa medel skulle taga vägen. Jag för min del har alldeles klart för mig, att, om Riksbankens lånafonder minskas med 3 millioner, måste utlåningarne derifrån i förhållande dertill inskränkas, och derigenom åt andra kreditinrättningar beredas tillfälle att komma den nödställde industrien till hjälp med lån på vilkor, som äro med dessa inrättnings egen fördel mest öfverensstämmande, ty denna lärer väl i första rummet afses. Det har äfven blifvit yttrat, att det skulle vara högst ofördelaktigt, om Riksgälds-kontoret uppträdde såsom lånesökande inom landet. Då vi äro öfverens om, att Riksgälds-kontoret icke skrinlägger sina penningar, så kan väl denna konkurrens icke vara så farlig. Den ofta återopade talaren har slutligen framkastat det påståendet, att, som Banken har bättre kredit än Riksgälds-kontoret, så skulle de lån, som af det förra verket negocierades, blifva billigare, än de, som göras af det sednare. Vi hafva dock därför talande bevis. En gång anmälde sig dessa båda verk samtidigt som lånesökande på den utländska marknaden, Riksgälds-kontoret erhöll det billigaste lån, som det någon gång fått, och Banken upptog deremot det bekanta 12 millioners lånet. Hvem gjorde då bästa affärerna? Utgången af dylika negociationer anser jag vara beroende af tillgång och efterfrågan på penningemarknaden, samt i icke ringa mån af den mer eller mindre skicklige underhandlare, som begagnas. Då jag hyser den fasta öfvertygelse, att under nuvarande förhållanden Banken icke bör alltför hårdt åderlätas, får jag anhålla om bifall till mitt förslag.

Herr Reuterswärd: Då jag går att besvara de yttranden, som Herr Wallenberg nyss fällt, vill jag söka samla allt det lugn, hvaraf jag är mäktig. Jag vill gifva Herr Wallenberg rätt deri, att min känedom af bankaffärer icke är särdeles stor; men deremot får jag bestämdt bestrida hans yttrande, att jag hyser någon illvilja mot privatbankerna. Jag inser lika väl som någon annan nyttan och behöfligheten af dessa inrättningar, och då jag dessutom sjelf är aktieegare i 2 privatbanker, kan jag väl ej gerna önska tillintetgöra denna institution. Men jag kan icke gilla, att de söka förlama Riksbankens verksamhet och slå under sig hela landets lånerörelse, och anser för öfrigt det för mig, såsom ledamot af Banko-Utskottet, vara en pligt, att i min mån tillse, att Bankens viktigaste funktioner uppfyllas, på ett sätt, som är för landet gagneligast. Jag förnekar således, att jag gjort några insinuationer mot Herr Wallenberg.

Hvad slutligen beträffar den förolämpande form, i hvilken bemäde Herre klädt sitt till mig ställda yttrande, så är detta en sak, som bäst lämpar sig för en uppgörelse mellan fyra ögon. Jag fortfar i mitt förra yrkande.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels af Herr Schartau, att Kammaren måtte, i enlighet med Banko-Utskottets förslag besluta, att 1865 års bankovinst skall under år 1868 till Riksgäldskontoret för Statens allmänna behof aflemnas; dels af Herr Wallenberg, att Kammaren måtte besluta, att samma vinst skall öfverlemnas till Riksgäldskontoret inom 1867 års utgång; dels af Herr von Koch, att af 1865 års bankovinst 600,000 R:dr skola till Riksgäldskontoret aflemnas under år 1867 samt 1,200,000 R:dr under år 1868; och dels slutligen af Grefve Mörner, att af 1865 års anvisade bankovinst 500,000 R:dr utbetalas under år 1867 samt återstoden under år 1868.

Herr von Koch: Jag anser mig böra afstå från det af mig framställda yrkande.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Herr Schartaus förslag, hvarvid svarades många nej jemte åtskilliga ja, sedermera proposition på antagande af Herr Wallénbergs förslag, då svaren utföllö med många ja och nej i blandning, och slutligen proposition på bifall till Grefve Mörners förslag, hvilken proposition likaledes besvarades med många både ja och nej; hvarefter och sedan proposition på antagande af Herr Wallénbergs förslag förnyats samt med många såväl ja som nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Sedan votering äskats, samt Kammaren, uppå Herr Grefven och Talmannens framställning, till kontraposition vid voteringen antagit Grefve Mörners förslag, uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

Den, som vill, att Kammaren, med anledning af Banko-Utskottets hemställan i andra punkten af Memorialet N:o 18, skall besluta, att 1865 års bankovinst skall öfverlemnas till Riksgäldskontoret inom 1867 års utgång, röstar:

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, beslutar Kammaren, att af 1865 års anvisade bankovinst 500,000 R:dr utbetalas under år 1867 samt återstoden under året 1868.

Sedan voteringspropositionen blifvit anslagen, verkställdes omröstningen; och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja -- 51;
Nej -- 47.

3:dje punkten.

Herr Wallenberg: Jag får återkalla i Kammarens minne, att under förra diskussionen om denna fråga man icke kände beloppet af 1866 års bankovinst. I det nu föreliggande Betänkandet har det blifvit upplyst, att densamma enligt approximativ kalkyl utgör 2,079,697 R:dr 3 öre, och vi hafva deruti jembväl fått veta, att det går för sig att utröna hvarje års bankovinst till den 15 Mars påföljande år, så att Riksdagen kan komma i tillfälle att, vid reglering af ett följande års stat, taga i beräkning föregående årets bankovinst. På grund af de skäl, jag förut anført för vigten deraf, att Riksgälds-kontoret icke må behöfva alltför stor fullmägt att upplåna, och då benägenheten att öka skatterna icke synes vara stor, får jag anhålla, att Kammarerna ville besluta, att inom utgången af år 1868 måtte 2 millioner af 1866 års bankovinst öfverlemnas till Riksgälds-kontoret.

Medan jag har ordet, begagnar jag tillfället att besvara en anmärkning, som blifvit framställt mot mitt sednaste yttrande. Jag uttalade dervid den åsigten, att, om Banken för sin säkerhet skulle behöfva upptaga ett tillfälligt lån, den skulle kunna erhålla ett sådant på billigare vilkor än Riksgälds-kontoret. En värd talare har hänvisat på 12 millionerslånet, men jag tillåter mig fästa uppmärksamheten derå, att detta icke var negocierad af Fullmäktige, utan af särskilde kommissarier.

Herr Schartau: Ehuru det under den föregående diskussionen visat sig, att det har sin våda med sig att yttra något, som är missagligt för den, hvilken för tillfället anser sig hafva magten, får jag likväl förklara, att jag icke kan instämma i det yrkande, som af den siste värde talaren blifvit framställt. Man har framhållit, huru mycket lättare det är för Riksbanken att göra upplåningar utomlands, än för Riksgälds-kontoret, men för att visa, huru detta håller streck, torde jag icke behöfva mera än erinra om resultatet af de försök till anskaffande af utländsk kredit, som gjordes under sistlidne sommar. Sådan kredit erhöles visserligen omsider på den föga betydliga summan af 50,000 £ sterling, men först och främst voro vilkoren dryga och vidare måste Riksbanken nedsätta säkerheter för erhållande af detta kreditiv, hvaraf torde sålunda visa sig, att Riksbankens kredit icke är så automordentligt stor. Jag tror det vore klokast, att vi icke alltför mycket frestade denna kredit. Vi bemöda oss nu om att betrygga vår sjelfständighet genom anskaffande af vapen, och detta är utan tvifvel rätt och förståndigt, men vi åsidosätta alltför mycket att förskaffa oss ett annat, nästan lika viktigt, medel till upprätthållande af vår sjelfständighet, nemligen penningar. Jag hemställer, om det icke kan vara lugnt att, om den olycka inträffade, att vi skulle behöfva begagna de vapen, till hvilka anskaffande vi nu skola bereda tillgångar, hafva någon liten sparpennning att vinka på. Jag anser det vara en särskild omsorg om landet, och jag säger rent ut, att allt hvad som strider deremot, är i mina ögon mindre fosterländskt. Såsom sådant betraktar jag ett beslut, hvarigenom Riksdagen anticipationsvis förfogade öfver 1866 års bankovinst. Riksdagen sammanträder åter i Januari 1868, och jag undrar, om icke,

derest behof af 1866 års bankovinsts användande under år 1868 förefinnes, samma års Riksdag väl kan medhinna att deröfver besluta.

Jag får på dessa skäl anhålla, att Kammaren ville bifalla Utskottets förslag, och icke nu vidtaga någon åtgärd i afseende å 1866 års bankovinst.

Herr Reuterswärd: För att icke riskera att ännu en gång blifva missförstådd, skall jag inskränka mig till att, med åberopande af de skäl Utskottet anfört, anhålla om bifall till dess hemställan.

Grefve Sparre, Eric: Ett gammalt fransyskt ordspråk säger: »L'appetit vient en mangeant.» Detta tycks i sanning vara förhållandet här, ty, sedan man talat om bankovinsten för 2 år, och beslutat att använda den för Statens behof, börjar man tala om bankovinsten för 3 år. När jag förra gången hade ordet, och dervid yttrade, att, när man icke gjorde afseende å industriella intressen, kunde man lika gerna taga från banken 10 millioner som det belopp man nu beröfvat den, svarade en talare, att det icke var meningen att plundra Banken. Man har nu likväl kommit till en summa af 5,500,000 R:dr. Vår historia har många gånger förut visat, att det är en olycka att anlita Banken för Statens behof. Jag vill icke profetera, men det kan icke nekas, att det icke är välbetänkt att på en gång taga från Banken 5,500,000 R:dr, eller att anticipera så, att man beslutar om en bankovinst, som törhända icke finnes, ty under detta är kunna många händelser inträffa, som göra, att den nu befintliga vinsten för 1866 stryker med. Är det verkligen en brådtom med användandet af 1866 års bankovinst, att den måste vara disponibel redan den 1 Januari 1868, och att man icke kan låta Riksdagen, som sammanträder den 15 Januari, besluta öfver densamma? Efter utgången af förra voteringen har jag ingen anledning att tro, det Kammaren skall lyssna till hvad jag sagt, men jag har velat tillkännagifva min åsigt och inlägga min protest mot det system, man tyckes vilja följa.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Wallenberg: Liksom vi hade full befogenhet att besluta öfver 1865 års bankovinst, så ega vi ock obestriddigen rätt att äfven förfoga öfver 1866 års vinst, ty vi hafva rättighet att besluta öfver all bankovinst, som influtit sedan 1865 års början, och detta är ju förhållandet med den för år 1866. Vi fatta således ej beslut öfver en vinst, som icke funnits, ty den har funnits sedan den 30 December 1866. Ej heller kan man kalla detta en anticipation; om vi till reglerande af 1868 års budget tager 1868 års bevillning, hvilken ej inflyter förrän år 1869, så vore detta en anticipation, men att använda redan befintliga tillgångar, kan väl aldrig kallas att anticipera.

Hvad magten angår, så torde vi alla vara lika mäktiga i detta fall, och hvad fosterlandskärleken beträffar, så är det bäst att låta hvar och en få besitta så stor del deraf, som fallit på hans lott.

Grefve Mörner, Carl Göran: Oaktadt utgången af den förra voteringen och den ringa utsigt, som således för mig förefinnes att vinna

bifall till mina förslag, vågar jag dock hemställa, om det ej vore skäl, att af 1866 års bankovinst anvisa endast 1 million, att användas under år 1868. Då man känner åsigterna inom Andra Kammaren, torde det vara skäl att stanna vid ett sådant beslut, ty, om från denna Kammare komma två sådana beslut, som att under år 1867 använda hela 1865 års bankovinst, och under år 1868 hela vinsten för 1866, så torde ej någotdera af dessa beslut ega särdeles utsigt att blifva af den Andra Kammaren antaget.

Mycket vore visserligen att tillägga, men jag kunde då hafva den olyckan att trampa på någon öm liktorn, och det är bäst att jag aktar mig för sådant. Jag yrkar således, att af 1866 års bankovinst 1 million må anvisas, att utgå under loppet af år 1868.

Friherre Bildt: Då man i allmänhet vid utredningen af trassliga affärer behöver både lugn och förstånd, skulle det vara särdeles önskligt, om den värma, som utmärkt den föregående diskussionen, icke öfverflyttades på denna.

Hvad sjelfva saken angår, så är det klart, att vårt föregående beslut att under år 1867 använda 1865 års bankovinst, föranledts af öfvertygelsen att ett dylikt arrangement varit oundgängligen af behöfvat påkalladt. Då så är förhållandet, vore det verkligen besynnerligt, om man, efter att hafva uttagit detta steg, skulle stanna och tveka att under år 1868 använda en bankovinst, som influtit redan år 1866, och är till siffran känd. Vi behöfva blott återföra i minnet, att här finnes en statsbrist af nära 12 millioner R:dr, som måste fyllas. Det vore visserligen lyckligt, om allt vore bestäldt med den votering, som nyss egt rum, och jag skulle gerna låta 1866 års bankovinst ligga och vänta till 1868 års riksdag. Men allt är icke väl bestäldt; den del af statsbristen, som vi hafva rätt att genom lån betäcka, eller en summa, motsvarande hvad af statsinkomsterna under förra statsregleringen användts till jernvägsbyggnader, uppgår endast till 8 millioner, och det återstår således en brist af 4 millioner, och detta under förutsättning, att all den förhöjning i tullbevillingen, Kongl. Maj:t föreslagit, blir Riksdagens beslut. I motsatt fall kommer bristen att ökas med ytterligare 1 million. Det är sålunda påtagligt att, om vi ej skaffa oss medel till bristens fyllande på det nu ifrågasatta sättet, så måste de anskaffas genom beskattning, och jag hemställer om detta är lämpligare. Af dessa skäl anhåller jag; att Kammaren ville, oafsedt allt missnöje, som möjligen kan finnas hos dem, hvilkas åsigt ej blifvit den gällande, fortgå på den bana, Kammaren nyss beträdd, och således besluta att af 1866 års bankovinst skola inom 1868 års utgång till Riksgälds-kontoret öfverlemnas 2 millioner R:dr.

Herr Selander: Då man har yttrat, att Riksbanken skulle hafva nödgats lemna obligationer såsom hypothek för en i England under sista året erhållen kredit och ändock fått betala ganska hög ränta, så får jag upplysa, att det icke var någon kredit, som var i fråga, utan ett rent silfverköp, att räntan var 6 procent, hvilket under dåvarande förhållanden ej kunde anses för mycket, samt att någon pantsättning af

obligationer aldrig fordrades, utan erbjöds frivilligt af Fullmäktige sjelfve.

För öfrigt får jag endast meddela, att 1866 års bankovinst, ehuru ännu icke till siffran fullt känd, efter all sannolikhet ej kommer att understiga, utan snarare öfverstiga det belopp, hvartill Utskottet beräknat densamma.

Grefve Sparre: Med afseende å den önskan, som den näst föregående talaren uttalade, att den värma, som rådde under förra diskussionen, icke måtte öfverflyttas på denna, tillåter jag mig att nämna, att jag icke förmärkt någon värma i diskussionen, och att varningen sålunda var temligen mal å propos.

Hvad sjelfva saken angår, så vill jag icke yttra mig om fördelarne af att uppgöra budgeten, på sätt en föregående talare ansett lämpligt, utan vill helst hålla mig till det föreliggande ämnet, och får dervid åter upprepa, att det icke kan vara nyttigt att på en gång afhända Riksbanken 3 års vinst. Sedan man beslutat att vinsten för 2 år skall utbetalas innan 1867 års slut, skulle, derest det nu väckta förslaget, att äfven 1866 års vinst skall öfverlemnas till Riksgälds-kontoret, af Riksdagen bifalles, 5,500,000 R:dr vid början af år 1868 hafva blifvit dragna ur Bankens rörelse, till stort men för densamma. Med anledning af en värd talares yttrande, får jag tillkännagifva, att jag ingalunda är någon hatare af privatbankerna, utan att jag tvärtom gjort allt hvad jag kunnat för att befordra dem. Men såsom boende i en landsort, har jag erfarenhet af, att dessa institutioner vid kriser omöjligen kunna undgå att hårdt strypa affärsrörelsen. Vid sådana brydsamma tillfällen har det alltid visat sig, att Riksbanken utöfvat ett fördelaktigt inflytande, i det att, sedan den nedsatt utlåningsräntan, privatbankerna i allmänhet funnit sig föranlåtna att vidtaga samma åtgärd. Det är obestriddligt, att konkurrens i fråga om penningarörelsen liksom i alla andra afseenden är nyttig, men Riksbanken bör vara så stark, att den möjligen kan inverka på privatbankerna. Sådan styrka kan den icke ega, om derifrån på ett år borttages 5,500,000 R:dr. och jag anhåller derföre om bifall till Utskottets förslag.

Friherre Raab, Carl Adam: En värd talare började sitt anförande med att uppmana oss att vara lugna. Han gjorde ganska rätt deruti, ty jag erkänner, att, om jag hade anat, att det varit meningen att gradvis leda oss till sådana beslut, som det nyss fattade, skulle jag hafva blifvit upprörd vid tanken på en sådan plan. Då Herr von Koch talade derom, att man borde taga 2 års bankovinst till Statens behof, kunde jag icke ana, att man hade för afsigt att dertill använda 3 års vinst. Då man betänker, huru bekymmersamma förhållandena äro i landsorten, och ser, huru litet man kan uträtta för att lindra betrycket, vet man icke, huru man skall kunna stå till svars inför sina kommittenter. Här är fråga om att läka de revfor, som ett odugligt system öppnat i landet, och för att läka dessa revfor, vill man taga alla landets tillgångar till hjälp, utan att bry sig om, derest man stryper den patient, som skall hjälpas. Hvar helst man ser i landet, finner man konkurser, nedlagd industri, allmänt finansiellt betryck, men då man vill

läka dessa sår, erhåller man till svar, att Statens refvor. äro mycket större, och att man derföre måste kasta allt i dem.

Herr Wærn: Om det i ett enskildt bolag vore fråga om att utdela vinsten från ett föregående år, och deremot anmärktes, att denna vinst icke vore disponibel, emedan den t. ex. blifvit nedlagd i byggnader eller nya företag, så skulle jag anse anmärkningen befogad, men om åter blott deremot anmärktes, att man förut icke brukat förfara på sådant sätt, skulle jag dock icke motsätta mig ett dylikt beslut, ty jag kan icke finna något hinder för fattande af ett ändamålsenligt beslut deruti, att genom detsamma skulle uppstå förändringar i det förhållande, som förut egt rum. Enligt min tanke är det förnuftigast att ställa så till, att befintliga tillgångar blifva använda till förekommande behof, eller att man använder en upplupen bankovinst till reglerande af staten för det påföljande året.

Beträffande behovet af 1866 års bankovinst för Bankens säkerhet, hafva Fullmäktige utredt, att något sådant behof icke förefinnes, och jag kan således icke heller i detta afseende finna något skäl att icke öfverlemna 1866 års vinst till Riksgälds-kontoret.

Jag hoppas, att för hvar år landets affärsställning skall blifva bättre, och jag kan derföre icke, i likhet med Grefve Mörner, finna något skäl att spara 1 million af 1866 års vinst till 1869, så att vi då skulle hafva 3 millioner att disponera. Tvärtom anser jag, att nu, då vi behöfva stora tillgångar för statens reglerande, vi böra dertill använda de medel, vi kunna disponera, så att vi kunna, så vidt möjligt är, lindra de skattdragandes bördor och undvika upplåning.

Jag tillstyrker bifall till Herr Wallenbergs förslag.

Herr Wallenberg: Jag får fästa Kammarens uppmärksamhet på Herr Selanders yttrande. Han har upplyst först, att 1866 års bankovinst efter all sannolikhet ej kommer att understiga, utan snarare att öfverstiga det belopp, hvartill den nu blifvit beräknad, samt vidare att den utländska kredit, som, enligt hvad man här påstått, med stor svårighet kunnat beredas Riksbanken, icke var någon kredit utan ett rent silfverköp. Deremot har han icke talat om någon svårighet för Riksbanken att under år 1868 utlemna 1866 års vinst. Denna hans tystnad är enligt min tanke ganska värtalig.

Herr Wærn har redan visat, hvilka svårigheter skulle uppstå till följd af Grefve Mörners välmående förslag, och jag instämmer uti allt, som Herr Wærn derom yttrat.

Grefve Sparre har förnyade gånger talat om, att $5\frac{1}{2}$ millioner skulle på en gång dragas från Riksbanken, ehuru det borde vara klart, att, då Kammarens nyss fattade beslut afsåg, att 1865 års bankovinst skulle utbetalas under år 1867, och det beslut, som nu är i fråga, afser, att 1866 års bankovinst skall utbetalas under år 1868, bankovinsten för endast 2 år är beräknad.

Jag anhåller om bifall till mitt förut framställda yrkande.

Herr Reuterswärd: Med anledning af den siste, värde talarens anmärkning mot Grefve Sparres yttrande, får jag erinra, att, om äfven

dessa 5½ millioner ej kunna utgå under ett kalenderår, det likväl ganska lätt kan inträffa, att de få utgå under loppet af 12 månader. Om nemligen 1864 och 1865 årens bankovinst utlemnas under hösten 1867, samt Riksgälds-kontoret derefter, hvilket är troligt, redan i Mars 1868 gör anspråk å bankovinsten för år 1866, så får ju Banken utlemna 5½ millioner inom loppet af kanske ej mera än 6 månader.

Herr Wærn: Då den siste, värde talarens yttrande endast innehåller en förutsättning af de åtgärder, Riksgälds-fullmäktige kunna komma att vidtaga, torde anmärkningen ej kunna utöfva något inflytande på förevarande fråga.

Herr Hasselrot: Det af Herr Reuterswärd gjorda antagande *kan* dock inträffa och bör derföre beaktas. Jag anhåller om bifall till Utskottets hemställan.

Friherre Sprengtporten: Den jemförelse en värd talare framställt mellan ett enskildt bolag och Riksbanken torde ej vara fullt adæquat. Under det att enskilda bolag äro organiserade för att bereda delegarne en vinst, utgör detta endast ett sekundärt ändamål hos Riksbanken, hvars egentliga syftemål är att upprätthålla myntvärdet och gagna den allmänna rörelsen. Frågans afgörande beror derföre ej på den omständighet, som den värde talaren påpekat, utan den beror på det inflytande, den föreslagna åtgärden skulle utöfva på Bankens säkerhet. Saken är för öfrigt tillräckligt utredd af föregående talare, och jag inskränker mig derföre att förklara, att jag anser för den allmänna rörelsen behöfligt, att Riksbanken får behålla sin vinst, hvadan jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Stjernblad: Då man nyss beslutat att använda 1865 års bankovinst, att utgå under år 1867, så synes mig deraf följa, att man bör ega rätt att på samma sätt använda 1866 års bankovinst, att utbetalas under år 1868.

Samma behof förefinnas i båda fallen. Efterse vi, huru stor den statsbrist är, som bör fyllas, så finna vi, att densamma, under antagande att vi, i och för anslagen till jernvägarne, hafva rätt att upplåna 8 millioner, bestiger sig till 4 millioner R:dr. Enligt min åsigt bör härifrån dragas 1868 års bevilling, uppgående till 2,600,000 R:dr, och återstå således 1,400,000, eller med tillägg af den kapitalrabatt, som måste lemnas i och för 8 millioners lånet, 1,600,000 R:dr. Att af bankovinsten använda större summa för fyllande af statsbehofven, än som verkligen behöfves, torde ej vara skäl, och anser jag derföre, att af 1866 års bankovinst bör 1,500,000 R:dr under år 1868 lemnas till Riksgälds-kontoret.

Man har sagt, att Banken måhända skulle inom ett år nödgas utbetala 5½ million R:dr — jag kan ej fatta ett sådant påstående, ty naturligtvis eger Riksdagen rätt att bestämma de tider, då bankovinsten skall utbetalas. Ej heller kan jag finna någon giltig anledning till den paniska skräck, man tyckes hysa för att lemna bankovinsten till Staten, det är ju endast fråga om att använda den till betäckande af ett oundgängligt

gängligt behof, som eljest på annat sätt måste fyllas. Jag vågar sålunda föreslå, att af 1866 års bankovinst 1,500,000 R:dr måtte efter Fullmäktiges bepröfvande under år 1868 till Riksgälds-kontoret öfverlemnas.

Grefve Mörner: Då det af mig framställda förslag icke inom Kam-maren vunnit understöd, utan fastmer af en talare omnämnts med ett visst uttryck af medlidande, vill jag ej yrka proposition derå, utan an-håller endast, att det må, för min räkning, få i protokollet kvarstå.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, förmälte Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats, dels att Ut-skottets i denna punkt afgifna yttrande måtte af Kammaren godkännas; dels af Herr Wallenberg, att Kam-maren måtte för sin del besluta, att af 1866 års bankovinst en summa af 2 millioner R:dr skall inom 1868 års utgång till Riksgälds-kontoret öfverlemnas; och dels af Herr Stjernblad, att Kam-maren måtte fatta det beslut, att af 1866 års banko-vinst en summa af 1,500,000 R:dr skall, efter Banko-fullmäktiges bepröf-vande, inom 1868 års utgång till Riksgälds-kontoret öfverlemnas.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på godkännande af Utskottets yttrande i förevarande punkt, sedermera proposition på antagande af Herr Wallenbergs förslag och slutligen proposition på bifall till Herr Stjernblads förslag, hvilka samtliga pro-positions med många ja och nej i blandning besvarades; hvarefter och sedan proposition på godkännande af Utskottets yttrande förnyats, samt likaledes med många, så väl ja som nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Med förmålan, det Kam-maren borde bestämma, hvilketdera af de öfriga yrkandena skulle utgöra kontraposition vid den blifvande voteringen, framställde Herr Grefven och Talmannen proposition derå, att Herr Wallenbergs förslag skulle intagas i kontrapositionen, och, då dertill svarades många så väl ja som nej, förklarade sig hafva fun-nit ja öfvervägande.

Votering om kontrapositionens innehåll begärdes; till följd hvaraf uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

»Den, som vill, att, vid blifvande votering om godkännande af Banko-Utskottets i 3:dje punkten af Memorialet N:o 18 afgifna yttrande, kon-trapositionen skall innefatta bifall till Herr Wallenbergs förslag, att af 1866 års bankovinst en summa af 2 millioner R:dr skall inom 1868 års utgång till Riksgälds-kontoret öfverlemnas, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, antager Kam-maren till kontraposition vid ofvanbe-rörda votering bifall till Herr Stjernblads förslag, att af 1866 års banko-

vinst en summa af 1,500,000 R:dr skall, efter Banko-fullmäktiges bepröfvande, inom 1868 års utgång till Riksgälds-kontoret öfverlemnas.

Omröstningen verkställdes; och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 43;
Nej — 52.

Upplästes och godkändes följande voteringsproposition för hufvud-votereringen:

»Den, som godkänner Banko-Utskottets yttrande i 3:dje punkten af Memorialet N:o 18, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, beslutar Kammaren, att af 1866 års bankovinst en summa af 1,500,000 R:dr skall, efter Banko-fullmäktiges bepröfvande, inom 1868 års utgång till Riksgälds-kontoret öfverlemnas.

Vid denna voterings utgång befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 39;
Nej — 57.

Friherre Staël von Holstein: Mot det af Kammaren nyss fattade beslut, angående användande af 1866 års bankovinst, får jag nedlägga min reservation.

Friherre Raab, Carl Adam: Mot samma beslut får jag anmäla min reservation.

Friherre Sprengtporten: Äfven jag får reservera mig mot ifrågavarande beslut.

Anmälades och bordlades Lag-Utskottets Utlåtanden:

N:o 59, i anledning af väckta motioner, dels af Herr L. J. Hierta, om rättighet att utan vigsel ingå äktenskap, och dels af Herr A. W. Uhr, om ändring af de lagrum, som för underlåtenhet att begagna dop eller nattvard stadga påföljder i verldsligt afseende;

N:o 60, i anledning af väckt motion, om upphäfvande af sista punkten i 2:dra §:n af 15:de kap. Rättegångs-balken; och

N:o 61, i anledning af väckt förslag, att, i fråga om förlust af medborgerligt förtroende, nya strafflagen måtte vinna tillämpning å dem, som, innan samma lag gällande blef, dömts för vanfrejdande brott;

äfvensom Memorial N:o 62, med förslag till sammanjemkning af Kamrarnes skiljaktiga beslut, vid förehafvande af Utskottets Utlåtande N:o 40, i anledning af väckt motion, om upphäfvande af förbudet emot gemensamma andaktsöfningar, utan prests ledning å tid, då allmän gudstjenst hålles.

Herr Tornerhjelm: Jag får anhålla, att under 14 dagar, räknade från den 10 dennes, erhålla ledighet från riksdagsmannagöromålen.

Denna anhållan bifölls.

Kammaren åtskiljdes kl. 1 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Lördagen den 6 April 1867.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Justerades tre protokolls-utdrag för sammanträdet å f. m. samt protokollet för den 20 sistlidne Mars e. m.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 23 och 26 sistlidne Mars bordlagda Utlåtande N:o 46, angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning, bro- och hamnbyggnader samt kanaler, äfvensom sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag, m. fl. dylika föremål.

1:sta punkten.

Herr von Koch: Det är ej utan en viss motvilja, som jag uppträder mot detta anslag, enär jag anser det kunna medföra stor nytta. Under vanliga förhållanden, då man har godt om penningar, bör det visserligen beviljas; men under nuvarande omständigheter, då, efter hvad man sagt, Riksgälds-kontoret lånar upp penningar, emot till och med nio procents ränta, och då det är fråga om att låna penningar för att fylla behoven för dagen, så förekommer det mig, som man åtminstone för ett år kunde uppskjuta beviljandet af anslaget för anläggning af nya samt förbättring eller omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar. Stats-Utskottet har åberopat såsom skäl, att Styrelsen för Allmänna Väg- och Vattenbyggnader förordat statsunderstöd för vägarbeten till ett sammanlagt belopp af 1,558,630 R:dr; men jag kan icke finna, att detta utgör något skäl för beviljandet af det ifrågavarande anslaget. Äfven sistnämnda summa utgör ej $\frac{1}{10}$ del af hvad som

kunde begäras och fordras för att slippa backiga vägar. Jag bestrider ingalunda att backar böra borttagas, men jag tror, att det vore mindre skadligt, om de förblifva ett år äldre, än att man, under nuvarande förhållanden, skulle bevilja anslag till deras borttagande, hvilket anslag endast genom ökade skatter kan erhållas. Jag undrar visst icke öfver, att man beviljat detta anslag i goda tider, så länge penningar funnos att tillgå, men då det nu är statsbrist och alla äro bekymrade öfver huru den skall fyllas, förefaller det mig, som det icke kunde vara farligt att under ett år icke bevilja det.

Jag får derföre yrka afslag å Stats-Utskottets ifrågavarande Ut-låtande.

Grefve Hamilton, Hugo Bengt Archibald: Då de utgifter, för hvilka detta anslag är afsedt, böra kunna bestridas af landstingen, anser jag, att denna framställning bör af Kammaren afslås.

Friherre af Ugglas: Ibland alla anslag, som här ifrågakomma, äro få af större värde än det förevarande. Man behöfver blott kasta en blick på hvad Stats-Utskottet sjelf uppgifvit, att hos Styrelsen för Allmänna Väg- och Vattenbyggnader äro hvilande planer till vägarbeten inom olika delar af landet, hvilkas understödjande erfordra ett belopp af 1,558,630 R:dr, för att verkligen finna och inse behofvet af ifrågavarande anslag. Den, som nu reser i vårt land och rest för 15 år tillbaka, skall finna hvilka förundransvärda förbättringar, som blifvit under dessa år vidtagna med våra kommunikationsanstalter med den jemförelsevis ringa kostnad, som användts. Jag kan derföre icke finna, att vi af vår finansiela ställning böra afhållas från beviljande af detta lilla anslag å 150,000 R:dr. En talare har hänvisat till landstingen för att få behofven i detta afseendet fyllda, men han känner lika väl som jag landstingens obenägenhet att bevilja anslag, och jag får uppriktigt säga, att, ehuru jag hoppas, att landstingen framdeles kunna komma derhän, att de understödja äfven dessa företag, jag likväl funnit det nödigt, att landstingen ej i början af sin verksamhet, skulle begagna sin beskattningsrätt till vägars anläggning eller omläggning, ty derigenom skulle enligt min öfvertygelse, hela denna institution blifva förhatlig. Således tror jag det ännu vara för tidigt att, i detta hänseende, hänvisa till landstingen.

På grund af hvad jag anfört, och då beviljandet af detta anslag under en lång följd af år visat sig gagneligt, anhåller jag, att Kam-maren icke måtte afslå detta första anslag till kommunikationernas för-bättrande.

Friherre Sprengtporten: Med anledning af den siste talarens fram-ställning, ber jag få yttra några ord. Man har sagt, att Styrelsen för Allmänna Väg- och Vattenbyggnader anmält, till understöd af vägarbeten inom olika delar af landet, icke mindre än 1,558,630 R:dr. Men då deraf endast 925,630 R:dr äro uppförda i första klassen, tror jag, att den återstående summan icke är af behofvet påkallad. Om emellertid det förstnämnda beloppet är äskadt, så tillskrifver jag detta den stora fri-kostighet, hvarmed medel för vägars förbättring blifvit till kommunerna

utdelade. Dessa medel hafva nemligen i vissa fall uppgått till $\frac{2}{3}$ af hela kostnadssumman, hvilket är detsamma, som om Staten bekostat alltsammans, ty kommunerna hafva sjelfve verkställt arbetet. Hvad sjelfva frågan angår, så kan jag ej annat än instämma med den förste talaren deri, att, då man funnit sig nödsakad vägra anslag till det nödvändigaste, t. ex. till Rikets försvar, och då Staten icke på annat sätt än genom upplåning kan anskaffa erforderliga medel, skäl förefinnas att icke bevilja det begärda anslaget; men då jag icke anser mig böra gå så radikalt tillväga, att tillstyrka afslag å hela summan, tror jag dock, att anslaget kan för närvarande tåla vid någon nedprutning, utan att det medför någon skada. Hvad beträffar den stora nyttan, dessa anslag åstadkommit, så vill jag ej bestrida, att genom dem kommunikationen blifvit underlättad; men många olägenheter hafva af dessa arbeten förorsakats, såsom t. ex. att de vägar, hvilka förut gått öfver utmark, nu blifvit lagda i dalar och i åkrar, samt att, i många fall, vägunderhållningsbesväret blifvit ökad, enär både de gamla vägarne, hvilka fortfarande varit erforderliga, och de nya måst underhållas. Jag kan icke underlåta att, då man talar om fördelarne af vägförbättringarne, fästa uppmärksamheten vid omständigheter, hvilka visserligen inom de särskilda orterna blifvit betraktade såsom utan betydelse, men hvilka dock för hvar och en, som älskar vårt vackra land, hafva sitt värde. Dessa arbeten hafva nemligen på ganska många ställen blifvit utförda utan skonsamhet af kultur och natur, så att en verklig vanprydnad uppstått. Detta är något som bör rättas. Det är förvånande, att konsten och methoden att bygga vägar äro så litet utvecklade, att man icke kunnat härvid förena undvikande af obehag med billigt pris och lätt underhåll. Förbättringar böra enligt min tanke kunna vidtagas med afseende på vägbyggnadsmethoden; och jag tror, att man gör rätt uti att härpå fästa de förvaltande styrelsernas uppmärksamhet.

På alla de af mig nu anförda skäl, som af föregående talare blifvit framställda, yrkar jag, att det begärda anslaget måtte nedsättas till 75,000 R:dr, ett, i förhållande till Statsverkets tillstånd och behof, ingalunda litet belopp, men hvilket kan vara till stort gagn, om det med större sparsamhet användes. Skulle det visa sig, att, utöfver denna summa, särskilda anslag behöfvas för vägförbättringar inom sådana orter, hvilkas kommunikationer äro dåliga och icke blifvit genom jernvägar underlättade, så är det vida bättre, att Representationen, på grund af uppgjorda och framlagda förslag, beviljar sådana. Jag yrkar för min del summans nedsättande till 75,000 R:dr.

Herr Storckenfeldt: Då landstingen ej funnos, var det i sin ordning, att Riksdagen beviljade detta anslag, och så länge Riksdagen gjort detta, har landstingen ansett det för tidigt, att till vägförbättringar anslå medel; men då dessa anslagsfrågor numera torde böra af landstingen behandlas, förenar jag mig med Herr von Koch och Grefve Hamilton i deras yrkande, att det begärda anslaget icke måtte af Kammaren beviljas.

Friherre Funck: I likhet med en föregående talare, är jag af den tanken, att få anslag äro så nyttiga och i allmänhet för orterna så välkomna som detta. Också höjde sig inom Utskottet ingen röst

deremot. Inom den särskilda afdelning af Utskottet, der denna sak först behandlades, uppstod visserligen fråga, huruvida man icke, vid betraktande af Statens små tillgångar, borde göra något afdrag å summan; men då man å andra sidan såg sig nödsakad afslå motioner — icke mindre än åtta — om anslag till särskilda vägar, dervid man hänvisade till detta gemensamma anslag; samt då föregående Riksdagar beviljat, utom detta, särskilda anslag till vägar, åtminstone åt de norra orterna, men äfven de norra vägarne nu skulle ingå på allmänna fonden, som derigenom minskades, fann afdelningen sig icke böra tillstyrka, att detta anslag sattes lägre än det blifvit begärdt.

Jag anser mig, på grund af det anförda, böra yrka bifall till Utlåntandet.

Grefve Sparre, Eric: Ingen är mera beredvillig än jag, att, med afseende på närvarande förhållanden och kanske i synnerhet med hänseende till det bekymmer, som är rådande inom denna Kammare, för att få statsregleringen att gå ihop, iakttaga besparingar; men jag måste tillkännagifva, att, enligt min öfvertygelse, knappast något anslag dels är så behöfligt och dels för närvarande så litet tål vid någon ned-sättning, som det ifrågavarande. Det är temligen naturligt, att, med den tendens, som under sednare tider gjort sig gällande inom tull- och finanssystemet, omsättningarne måste befordras, på det debet och credit i den utländska handeln skola gå ihop. Afsättningen af varor måste underlätas; och det är klart, att härtill höra goda vägar. Hvertill tjänar dyrbara jernvägar, om vi ej hafva landsvägar, som leda till dem? Hvad som redan blifvit gjordt, är naturligtvis utan gagn, om arbetet icke fortsättes. Då vi förbättra vägarne sker detta i ändamål, att tyngre lass skola kunna läggas efter kreaturen, att samma dragkraft skall kunna dragas mera; men om förbättringen brytes af på halfva vägen, om å den sista hälften af vägen backarne icke borttagas, så vinnes icke det åsyftade ändamålet. Således: om vi vilja befordra handel och omsättning samt rörelsen på våra jernvägar, så måste vi förbättra landsvägarne. Det har blifvit ifrågasatt att minska anslaget, men ett anslag af 150,000 R:dr är redan så litet och tillfredsställer på så långt när icke behöfvat, att det enda, som borde komma i fråga, vore att höja det. Man har sagt, att vi äro i behof af medel för Rikets försvar. Ja! det är sannt, men om vi i längden skola kunna försvara Riket, måste vi skaffa välmåga inom landet och förmåga hos folket att bära utgifterna till landets försvar; och härtill bidrager förnämligast förbättrade kommunikationer. Om också Staten skulle få upplåna dessa 150,000 R:dr, så är det min öfvertygelse, att detta plus i upplåningssumman skadar mindre än att afbryta vägförbättringarne. Man har slutligen talat om den vanprydnad, omläggning af vägarne på sådant sätt, att backarne försvinna, skulle medföra; men jag har icke kunnat få klart för mig, att det är vackert med backar. Hvad beträffar den anmärkning, att konsten, att anlägga vägar, icke skulle vara synnerligt utvecklad hos oss, så, och om våra vägarbeten också icke äro så väl utförda som i Norge, der jag med glädje sett stora väganläggningar utmärkt väl gjorda, tror jag dock, att vi icke hafva något egentligt skäl till anmärkning emot det sätt, hvarpå våra vägarbeten försiggått; och vi böra ihågkomma, att, om vi

också icke få allt så väl gjordt, som man får det i andra länder, orsaken härtill bör sökas deri, att vi med små anslag sträfva efter mycket. Man har vidare sagt, att, genom vägförändringarne, vägunderhållnings-skyldigheten ökat. Men kommunerna hafva ju sjelfva underkastat sig detta, då de begärt anslag till vägförändringar. Det kan väl vara att dessa till en början ökat besväret med vägunderhållet, men efter ett eller annat år har den nya vägen varit bra, och man har funnit sig för-tjust öfver förändringen. Slutligen är det sagt, att, bättre än att anslå denna summa, vore att pröfva hvarje särskildt anslag, som i denna rigtning begäres. Tro Herrarne verkligen, att det vore en förmån, att hvarje särskildt förslag till väganläggning underkastas Representationens pröfning. Jag tror det icke. Det komme då att bero på vigilans, och den, som icke kunde vigilera bra, blef utan något anslag. Det synes mig vida bättre att till Regeringen öfverlemna en viss summa och låta Regeringen, efter pröfning af alla inkomna förslag, tillse, hvilka väganläggningar, som äro mest behöfliga, som gagna mest och som, enligt systemet, böra göras. Ty, Mine Herrar! redan under Konung Oscars regering, uppgjorde man för sig ett visst system till väganläggningar. Man utgick från en punkt — det var Stockholm — och föresatte sig, att derifrån bearbeta och fullborda först en och derefter en annan vägsträcka. När man öfverlåter åt Regeringen ett visst anslag på en gång, så kan den införa ett riktigt system, och det är nödvändigt att vid väganläggningar ett sådant följes. Om Representationen pröfvar att en väg behöfves vid Haparanda och en vid Ystad samt beviljar anslag härtill, så hänger detta icke tillsammans. Jag tror derföre, att öfverlemandet till Regeringen af en viss summa för väganläggning är att föredraga framför förslaget, att Representationen skulle pröfva hvarje särskild framställning om anslag i denna rigtning.

På grund af hvad jag anfört, yrkar jag bifall till hvad Utskottet föreslagit.

Herr Ekenman: Jag kan ej föreställa mig, att en välbetänkt utväg, att afhjelpa den finansiela förlägenheten, skulle finnas i förvägrandet af anslag till allmännyttiga företag, ty, på sätt en föregående talare anmärkt, äro kommunikationsanstalternas förbättrande af den största vigt för ett land, och jag vill tillägga, att de äro häfstängen för jordbrukets och andra näringars lyftning och framåtskridande. Vill man således af sparsamhetsskäl afslå anslag, som otvifvelaktigt leda derhän, att, genom klokt användande deraf, folkets förmåga att bära sina skattebördor stärkes, så måste man, i konsekvens härmed, vägra anslag till fortsättning af påbörjade jernvägsarbeten. För min egen del afhålls jag ej från att gifva min röst till bifall åt Stats-Utskottets ifrågavarande förslag af den omständighet, att, såsom här förut blifvit anmärkt, Rikets Ständer skola hafva med allt för mycket liberalitet anvisat medel till likartade företag; ty om, hvilket jag förutsätter, Kammaren godkänner det vilkor, bland andra, Utskottet i Betänkandet N:o 47 föreslagit, att de orter, som af ett genom statsbidrag befordradt företag komma att draga omedelbart gagn, böra till företagets fullbordande bidraga i den mån, Kongl. Maj:t pröfvar skäligt bestämma, torde kunna förväntas, att dessa bidrag mera än förr ställas i enlighet med de för-

måner, som, genom anslag af allmänna medel, orterna tillskyndas, hvilka deraf komma i åtnjutande. Men saken har äfven en annan sida, och denna anslagsfråga måste bedömas från mera än en synpunkt. Otvifvelaktigt, Mine Herrar! kunna icke enskilde personer, under det rådande ekonomiska betrycket, i lika utsträckning som förut lemna arbetsförtjenst åt den fattigare befolkningen. Om nu samtidigt dermed allmänna arbeten jemväl inställas, hvad blir väl följderna? Måste man icke med skäl frukta, att den redan i en mycket hotande grad stegrade pauperismen skall ytterligare ökas! Att denna tanke, om ock ej uttalad, föresväfvar Stats-Utskottet, kan inhemtas af nyss åberopade Betänkande, i hvars 12:te punkt blifvit föreslaget, att tjänst- och sysslolöse personer skola företrädesvis användas vid alla med statsbidrag i större eller mindre mån understödda arbeten.

Jag anhåller vördsamt om proposition på bifall till hvad Utskottet i denna punkt föreslagit.

Herr Bennich: Det är icke utan förvåning, som jag hört, att ifrågavarande anslag rönt motstånd inom denna Kammare, ty ganska få företag synas mig så egnade att tillfredsställa ett allmänt befintligt behof, som just dessa företag, hvartill man begärt anslag. Våra moder-närningar — jordbruket och bergshandteringen — hafva båda behof af lättnad i kommunikationsanstalterna; och det finnes intet annat sätt, på en gång billigt och verksamt, än det nu ifrågavarande, att undanröjja de hinder, backiga vägar medföra. Jag kan icke tänka mig, att det är verkligen menadt, hvad här blifvit sagdt, att Svenska Staten nu befinner sig i så utblottadt tillstånd, att den icke kan understödja detta företag, som är ett af de aldra viktigaste för landet, enär det i väsendtlig mån bidrager till dess förkofran. Då jag har all anledning att för denna gång instämma i hvad Grefve Sparre anført, ber jag, att med anledning deraf, få lifligt understödja Stats-Utskottets ifrågavarande Utlåtande.

Herr Landgren: Hvad jag ämnat åberopa såsom skäl för bifall till Stats-Utskottets ifrågavarande Utlåtande, har redan blifvit anført af tvänne föregående talare, och jag ber därför endast få nämna, att jag, lika med dem, anser, att detta anslag är det, som minst af alla bör komma i fråga att afslås. Det är gifvet, att, om detta anslag indrages på samma gång som jernvägsarbetena afbrytas, komma en stor mängd obemidlade att sakna arbetsförtjenst; hvilket, efter hvad jag tror, icke kan aflöpa utan stor skada för landet. Att, såsom här blifvit föreslaget, hänvisa frågor om väganläggningar till landstingen, tror jag icke vara lämpligt, särdeles som allmogen allaredan icke betraktar dessa institutioner med blida ögon, utan vanligen hatar dem, såsom nya beskattningsmaskiner. Detta förslag torde dock endast vara en förevändning för att afslå beviljandet af detta anslag.

För min del, yrkar jag bifall till Utskottets Utlåtande.

Grefve Mörner, Carl Göran: Sedan jag anmälde mig, hafva så många talare yttrat sig för bifall till hvad Utskottet föreslagit, att jag, som åberopar de af dem anförda skäl, endast vill fästa uppmärksamheten på det orimliga deruti, att landstingen skulle anslå medel för er-

forderliga väganläggningar. Sådant kan möjligen gå för sig i de för-
mognare landskapen, men huru kan man fordra något sådant af lands-
tingen inom de norra länen. Är det väl billigt, att vi, som äro bosatte
i södra och medlersta delen af landet, och fått fördelen af jernvägar,
skola söka förvägra anslag till sådana orter, hvilkas kommunikations-
anstalter äro dåliga? För min del, anser jag detta vara både orätt och
obilligt. Jag hoppas, att någon af Stats-Utskottets inflytelserike leda-
möter måtte framhålla nödvändigheten af detta anslags beviljande; och
vägar jag anhålla om proposition på bifall till hvad Utskottet föreslagit.

Friherre af Ugglas: Jag har under diskussionen kommit att
tänka på en omständighet, rörande ifrågavarande anslag, som jag anser
mig böra meddela. Då Kongl. Maj:t vid förra riksdagen begärde detta
anslag, så yttrades inom Bondeståndet den önskan, att det skulle för-
höjas, och jag vill erinra mig, att till de öfriga Stånden inbjudning
ankom från Bondeståndet i sådan riktning. Det var något sällsynt, att
Bondeståndet inbjöd till högre anslag; men det bevisar, att detta anslag
är inom orterna företrädesvis välkommet och behöfligt. Jag tror der-
före, att icke ringaste skäl förefinnes att nu afslå detta anslag: och jag
kan icke annat än ytterligare påpeka olämpligheten deraf, att lands-
tingen skulle befatta sig med sådana anslagsfrågor. Att ett län skulle
åtaga sig den direkta beskattningen för vägförbättringar inom aflägs-
nare trakter af detsamma, är, åtminstone inom de flesta län, ej tänkbart.

För min del skulle jag mycket beklaga, om denna Kammare afslog
ifrågavarande anslag, och, i denna punkt, skiljde sig ifrån det beslut.
Andra Kammaren enhälligt fattat.

Friherre Raab, Carl Adam: Jag för min del måste tillstyrka
afslag å Utskottets Betänkande, af det skäl, att, då man ej har råd att
understödja produktionen, utan underlåter hvarje bemödande att befordra
densamma, det synes mig öfverflödigt och olämpligt, att bereda förbättring
af kommunikationsanstalterna, hvilka endast i andra rummet kunna
komma i fråga. Man måste nemligen först kunna producera och hafva
producerat, för att hafva gagn af kommunikationsvägarne.

Jag begagnar mig af tillfället för att uttala mig om sättet, hvarpå
man gått till väga, vid utdelande af det ifrågavarande anslaget inom de
särskilda länen. De landshöfdingar, hvilka förmått att bäst befrämja
sina läns fördelar, hafva fått de största anslagen, hvarigenom somliga
län erhållit anslag på de andras bekostnad. Detta är en orättvisa i
fråga om anslagens fördelning. En värd talare har nemligen yttrat, att
under Konung Oscars regering man följde den ordningen, i fråga om
anslagen till vägförbättringar, att ett län i sender skulle till sitt väg-
system fulländas, innan något annat blefve delaktigt af de allmänna an-
slagen, och att man hade börjat med Stockholms län. Om det skulle
så tillgå, blefve de län, som kommo sist, kanske utan något understöd
och i öfrigt deras intressen missvärdade. I öfrigt är det min tanke,
att landstingen sjelfva kunna, då de finna länens intresse fordra det,
anslå medel till detta ändamål; men, om Staten vill göra något i detta
afseende, så böra landstingen åtminstone först höras, innan anslag
beviljas.

På grund af hvad jag anført, anhåller jag om afslag å Utskottets Betänkande.

Herr Schartau: Det är sannt, att penningar, som användas på väg-förbättringar, äro väl använda, och derföre, om Staten hade godt om medel, skulle Riksdagen hafva fullt skäl att bevilja det ifrågavarande anslaget; men då det är ondt om penningar, och då man tydligen inser, att man behöfver låna för att fylla den befintliga bristen, samt följaktligen man äfven till detta anslag, som kommer att i sin mån verka på denna brist, om det beviljas, skall upplåna penningar, så, och då vägförbättringarne ej behöfva påskyndas, utan mycket väl kunna låta vid något dröjsmål, åtminstone inom en del orter, får jag förena mig med Friherre Sprengtporten och yrka, att det begärda, och af Utskottet tillstyrkta beloppet, måtte nedsättas till hälften, eller 75,000 R.dr.

Herr Fåhræus: Det kan ej förtänkas någon, att han vill af sparsamhetsskäl inskränka anslaget till vägförbättringar, och det kan väl låta höra sig, att detta anslag måste anses mindre nödvändigt än anslagen till försvarsverket. Men med smärta har jag förnummit, att man hemtat motiv till vägran af detta anslag från den omständighet, att de vägar, som med dylika medel förut åstadkommits, skulle vara mindre väl anlagda, och att Väg- och Vattenbyggnads-styrelsen ej skulle hafva åt dessa arbeten egnat den omsorg, att de blifvit sådana, som de borde vara. Det är första gången jag hör någon klagan öfver detta embetsverk. Jag har alltid varit, och är ännu af den mening, att näppe-ligen något af våra centrala embetsverk varit nyttigare och spridt så mycken välsignelse, som detta. Allt sedan år 1841, då detta verk in-rättades och erhöll sin instruktion, har enahanda anslag, som det nu begärda, blifvit till ifrågavarande ändamål gifvet. Min erfarenhet under föregående riksdagar har alltid varit den, att ej något anslag beviljats med större beredvillighet än just detta, och det af det naturliga skäl, att det ej finnes något, som, om än indirekt, befördrar landets produktiva ändamål som detta. Man har talat om brist på system i de verkställda arbetena. Redan 1844 förordnades af Regeringen, att sakkunnige män skulle utsändas, för att undersöka de större farvägarne, och uppgöra ett systematiskt förslag öfver sådana arbeten, som företrädesvis borde erhålla del af detta anslag. Det var nemligen då förutsatt, att de stora farvägarne skulle i första rummet ordnas och försättas i sådant skick, att samma foras skulle kunna utefter hela deras längd forslas med lika stort antal dragare; en sak, som naturligtvis är för samfärdseln af yttersta vikt. Det då upprättade förslag ligger hos Väg- och Vattenbyggnads-styrelsen, på det att den må kunna tillse, att, då förslag till vägarbeten upprättas, sådana, som öfverensstämma med denna plan, må blifva i första rummet tillstyrkta. Enligt den instruktion, som blifvit Väg- och Vattenbyggnads-styrelsen gifven, åligger det Styrelsen, att genom kunnige män låta göra undersökningar om alla sådana vägbyggnadsarbeten, som ifrågakomma; dessa personer upprätta därefter förslag till arbetet, hvilket granskas af Styrelsen; hvarefter det underställes Regeringens pröfning och stadfästelse. Mig förefaller det, att man ej gerna kan komma längre, i afseende på kontroll å dessa arbeten. Att vi ej kunna

få chausséer efter utländska mönster, beror derpå, att sådana kräva större anslag, än vi haft och kanske någonsin få råd till. En sak, som bör tagas i betraktande, och som synes mig böra synnerligen uppmärksammas, just i fråga om anslag till vägomläggningar, är den, att i alla orter, der jernvägar ej blifvit anlagda, råder ett allmänt missmod deröfver, att de ej, såsom så många andra, kommit i åtnjutande af de med jernvägarne förenade förmåner. Det är i sin ordning, att dessa orter få något vederlag härför; skulle de finna all utväg dertill afskuren, hemställer jag, om man ej kan med skäl befara, att en rättmätig klagan häröfver skulle blifva hörd från hela landet. Jag tror således, att det är största skäl, att bevilja det begärda anslaget, hvilket ändock ej utgör mera än 6 à 7,000 R:dr på hvarje län. Inom Stats-Utskottet höjdes ej en enda röst mot detta anslag; jag antager, att det är bland de mest populära, som kunna beviljas, och får derföre tillstyrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Selander: Den siste värde talaren har så kraftigt understödt förslaget, att jag i detta afseende ej har mycket att tillägga. Äfven jag har inom Stats-Utskottet med mina välönskningar, ty någon omröstning kom ej i fråga, understödt detta anslag. Den vigt, som ligger derpå, att vägar, som leda till våra jernvägar, må blifva snart färdiga, inses väl af en hvar; och den siste talaren har rättvisligen fäst uppmärksamheten derpå, att de provinser, som ej kommit i åtnjutande af fördelarne utaf jernvägarne, skulle med missnöje se, att detta anslag förvägrades. Det är bekant, att det blifvit inom Andra Kammaren utan diskussion bifallet. Man kan väl säga, att detta ej bör utgöra skäl för denna Kammar, att äfven bifalla detsamma, men denna omständighet tillkännager dock, att det är en allmän önskan inom landet, att anslaget bör fortfara. En föregående talare har här yttrat, att anslaget äsyftade mest konsumtionens intressen. Jag vill då anmärka, att det snarare befordrar produktionens, ty om producenten ej har lätta utvägar att blifva af med sin vara, så lönar det sig ej mycket att producera. Friherre Funck har redan fäst uppmärksamheten derpå, att Stats-Utskottet i det följande af Betänkandet hänvisat de enskilde motionärer, som föreslagit anslag till vägarbeten, till detta under Kongl. Maj:ts disposition stående anslag, och förmodat, att, derest Kongl. Maj:t funne synnerligen giltiga skäl förefinnas till understödjande af dessa arbeten, Kongl. Maj:t skulle af detta anslag lemna bidrag dertill. Under dessa förhållanden, kan jag, för min del, ej annat än tillstyrkabifall till hvad Stats-Utskottet föreslagit.

Herr Almquist, Erik Victor: Jag har uppträdt endast för att få till besvarande upptaga ett yttrande af en föregående talare, att nemligen det borde uteslutande lemnas åt landstingen, att bevilja anslag till vägbyggnader. Jag anhåller, med anledning häraf, att få fästa uppmärksamheten derpå, att, om behöfvat af anslag till vägar skulle fyllas af landstingen, det under många år blefve omöjligt, att inom Norrland åstadkomma några vägarbeten. De sex norra länen äro så vidsträckt — de utgöra två tredjedelar af hela Sverige — att ensamt

kustvägen utgör en så lång sträcka, att det skulle dröja ofantligt lång tid, innan man kunde få densamma så i ordning, att man derefter kunde börja att tänka på vägarne i det inre landet. Beloppet af beivlingen, efter hvilken landstingsskatten utdebiteras, är äfven inom Norrland så lågt, att landstingen skulle, för att erhålla det minsta möjliga af de oundgängligaste beloppen till vägförbättringar, vara nödsakade att utskrifva en landstingsskatt, mångdubbelt större än den, som utgår i medlersta Sverige. Jag anser det derföre i allmänhet vara för tidigt, synnerligast för de norra länen, att öfverflytta detta anslag till landstingen. Då det härjemte för landet i allmänhet är af yttersta vigt, att anslaget till vägars förbättrande fortfarande måtte beviljas, får jag för ena mig med dem, som yrkat bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Nordenfelt, Enar Wilhelm: Då en ledamot från Skaraborgs län yrkat, att ifrågavarande anslag borde utgifvas af landstingen, och en ledamot från Norra Kalmar län påstått, att ingen väganläggning borde företagas, innan landstinget inom det län, der vägen är belägen, först blifvit hört, så har jag ansett mig böra upplysa, att landstinget inom Blekinge län beslutat, att hädanefter bekosta den del af väganläggningar, som häraderna förut vidkänts. Detta beslut fattades på grund deraf, att landstingets ledamöter ansågo det vara obilligt, att, då i åtskilliga mera kuperade häradser behöfdes vägar, som voro af nytta för hela länet, dessa häradser skulle ensamme draga kostnaden härför, och de slätare häraderna alldeles slippa ifrån densamma. I sammanhang härmed beslöt landstinget, att åtaga sig den skyldighet, som af Kongl. Maj:t vid beviljande af anslag till vägar fordras, nemligen att besörja anläggningen af vägarne, samt ansvara för den del af anläggningskostnaden, som möjligen kan öfverskrida kostnadsförslaget. Således har der till en del blifvit gjordt, hvad desse talare påyrkat. Men att gå längre, och vilja att landstinget ensamt skall bekosta dylika anslag, anser jag vara obilligt. Ett sådant beslut skulle i synnerhet drabba de skogiga och glest befolkade länen, och tyngden deraf skulle der blifva så svår, att den blefve nästan omöjlig att bära; hvaremot våra rikare provinser, som i allmänhet äro slättland, skulle blifva alldeles befriade derifrån. Detta är påtagligen obilligt. Statens ändamål är ju, att den ena medlemmen deraf skall hjälpa den andra, eller att alla skola bidraga till allmänt nyttiga företag. Hvad hushållningen beträffar, så är jag lika god hushållare med Statens medel som någon annan, och jag skulle måhända derföre vara böjd för att afslå ifrågavarande anslag, helst då fråga ej är om mera än uppskof dermed på ett år; men då Stats-Utskottet redan uppgjort sin finansplan, och deri beräknat denna summa såsom beviljad, och således län torde behövas endast till fortsättande af de utaf föregående Ständer beslutade jernvägar, samt då derjemte erfarenheten visat, att, då ett anslag vid en riksdag blifvit ur staten uteslutet, det ej är sannolikt, att man vid en följande riksdag får upp det igen, och då slutligen det är all anledning att förmoda, att, derest vi afslå detta anslag, vårt beslut i allt fall icke blir Riksdagens; så får jag yrka på bifall till Stats-Utskottets ifrågavarande förslag.

Friherre Sprengtporten: Man har här talat om den nytta, som de på sednare tider gjorda vägförbättringarne medfört. Om man nu med detta yttrande afsett, att varustrafiken blifvit på något sätt bättre ordnad, så vågar jag bestrida detsamma. Jag tror ej, att varustrafiken vunnit något väsentligt derpå; åtminstone har jag ej funnit att formanskapet, hvilket skulle hafva till ändamål forslandet af större forngder, blifvit på sednare tider i någon mån utveckladt. Att landstingen skulle ensamma betungas med kostnaderna för väganläggningar, har jag ej någonsin yrkat, och jag anser det ej heller verkställbart. Deremot skulle jag anse det vara nyttigt, om Staten nedsatte sin qvot, och kommunerna lemnade större bidrag till dylika arbeten, emedan man i sådana fall ej skulle komma att begära större statsanslag, än som voro nödiga. Nu begäras åter anslag till nästan hela anläggningssummans belopp; och då sådana äfven beviljas, undrar jag sannerligen ej på, att ansökningarne äro så många, att Statens tillgångar skulle, äfven under mera gynnsamma förhållanden än de nuvarande, befinnas otillräckliga dertill. Jag har ej heller yttrat något, som kunde gifva anledning till den förmodan, att jag förbisett förhållandet med de orter, som ligga fjerran från jernvägar, och i allmänhet de norra provinserna. Jag har tvärtom yttrat, att afseende vid dessa orter borde fästas; jag har endast i afseende härpå yrkat, att de anslag, som beviljas, måtte blifva fördelade på annat sätt, än hittills skett. Hvad åter beträffar ändamålet att med vägarbeten skaffa sysslolöse personer tillfälle till arbetsförtjenst, så har jag ej förbisett den § i de af Stats-Utskottet uppgjorda reglorna för dessa anslags användande, som handlar härom; men jag betviflar, att denna sak låter verkställa sig. Hittills har det åtminstone ej varit löst folk, utan hufvudsakligen ortens närmaste fasta innebyggare, som blifvit sysselsatte vid dylika arbeten. I alla fall är den omständigheten af mindre betydelse, då frågan här är om att splittra arbetet på flera punkter, genom hvilken åtgärd någon större arbetsförtjenst för dylika personer ej kan vara att påräkna. Man har yttrat, att, om anslag gäfvos på grund af en enskild motionärs derom gjorda framställning, skulle detta gifva anledning till vigilans. Jag vet ej, om sådan vigilans eger rum, men jag har alltid trott, att man i frågor, sådana som dessa, heldre afbidat Kongl. Proposition i ämnet, än beviljat anslag på grund af enskilda framställningar. Slutligen återstår för mig att försvara de anmärkningar, jag framställt mot sättet för allmänna vägarbetens utförande. Dessa anmärkningar grunda sig på de intryck, jag sjelf erfarit af dessa arbeten, i det jag trott mig finna, att de ej haft den fulländning, som man borde vänta af allmänna arbeten, att nedskärningarne och schacktingarne ej varit sådana, som de bort vara, och att stora rullstenar blifvit efter arbetet lemnade kvarliggande på vägen. Jag har ansett mig ej böra underlåta att omnämna detta. Det vore verkligen väl, om dessa anmärkningar kunde ingifva mig förhoppning, att dessa arbeten framdeles blefvo utförda på ett sätt, som tillkännagaf den grad af fulländning, hvilken man af ett allmänt arbete fordrar. Jag har ej funnit de mot anslaget rigtade anmärkningar af någon talare till fulla vederlagda, och då det dessutom här blott är fråga om uppskof för måhända ett år, efter hvars förlopp det ånyo

kan utgå till sitt fulla belopp, så måste jag fortfarande vidhålla mitt i afseende härå förut gjorda yrkande.

Herr Lagerstråle: Jag vill ej trötta Kammaren med att återupprepa de skäl, som här blifvit anförda för bifall till ifrågavarande förslag; det är endast i afseende på ett par omständigheter, som jag ansett mig böra bemöta föregående talares yttranden. Det förslag, som här blifvit väckt, att nemligen bidraget till väganläggningar skulle uttaxeras af landstingen, bör, om det någon gång blifver Riksdagens beslut, dock ej träda i verket, förrän de vägfrågor, som redan ligga under pröfning, blifvit afgjorda. Det synes mig derföre ej vara skäl, att äfven under förutsättning, att denna fråga framdeles återkommer, för närvarande statsregleringsperiod innehålla de föreslagna anslagen. I detta hänseende vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att fullbordade planer till arbeten äro inne, för hvilka kostnaderna uppgå till vida öfver 1,500,000 R:dr, hvilket är det belopp, som Väg- och Vattenbyggnads-styrelsen föreslagit. Kostnaderna för vägföretagen äro nemligen i sjelfva verket vida större. Vid innevarande riksdag har af Kongl. Maj:t ej blifvit föreslaget anslag till något nytt vägarbete, utan endast till fortsättande af sådana arbeten, hvartill vid föregående riksdagar anslag blifvit beviljade. Det torde, vid detta förhållande, vara så mycket mindre skäl att afslå det nu äskade anslaget; och jag får derföre yrka, att detsamma måtte blifva utan nedsättning beviljad.

Herr Heijkensköld: Det är obestriddigt att, om detta anslag beviljas, blir det fördelaktigt för de orter, som få nytta deraf; men om vi skulle bevilja anslag till alla möjliga nyttiga företag, hvar skulle vi då taga penningar ifrån? Under de föregående diskussionerna hafva blifvit påpekade de svårigheter, som för närvarande förefinnas att fylla statsbristen; man har dertill användt medel, som förut räknats till lånerörelsen, men som nu gå bort och kanhända lemna en stor lucka efter sig. Man har föreslagit upptagande af nya lån. Jag hemställer, om vi icke i stället kunde börja på att spara på anslagen, det vill med ett ord säga, börja hushålla. En talare har här föreslagit, att det begärda anslaget skulle nedsättas till hälften, och dermed visat, att han gillat ändamålet för detsamma, churu han ansett, att vi nu ej böra bevilja det helt och hållet, eftersom vi ej ega tillgångar dertill. Med honom instämmer jag; ty att till ett sådant ändamål direkt upplåna medel, anser jag ej vara fördelaktigt. En talare har såsom skäl till bifall af anslaget anført, att arbetena på åtskilliga vägar blifvit började och backarne till hälften borttagna, men att, om anslaget nu vägrades, dessa arbeten skulle blifva ofullbordade; efter min tro deremot afser detta anslag endast sådana vägar, som ännu ej blifvit påbörjade, utan till hvars företagande endast förslag blifvit uppgjorda; och således bör det skälet icke få gälla. Jag ser här längre fram i Betänkandet, att Stats-Utskottet afslagit anslag som varit vida viktigare, nemligen till myrutdikningarne i Norrland, hvilka arbeten dock afsett att förekomma frosten i dessa trakter och deraf uppkommande elände och fattigdom. Jag för min del anser, att anslag till detta ändamål är vida viktigare än till vägförbättringar. Här har också blifvit nämndt, att, om detta anslag borttoges, skulle ar-

bete saknas åt en mängd sysslolöse personer; med någon kännedom om förhållandena på landet, tror jag mig kunna med skäl påstå, att det just är de allmänna arbetena, som borttagit arbetskrafterna från jordbruket och för jordbrukarne höjt arbetslönerna till den punkt, hvarpå de nu befinna sig. Jag tror derföre, att det vore en ren fördel för landet, att inställa alla allmänna arbeten, åtminstone till dess att vi bättre reglerat våra affärer. Det har blifvit anmärkt mot Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen, att de nya vägarne ej skulle vara väl gjorda; med anledning häraf får jag meddela, att i det län, der jag är hemma, äro de i allmänhet väl byggda, men jag vill tillika upplysa, att orsaken härtill är att söka uti den liberalitet, som föregående Ständer visat, i det de beviljat rikliga anslag till vägar, som mycket litet begagnas och ej äro så nyttiga, som man förutsatt. Då här har blifvit taladt om landstingen, så kan jag ej underlåta att nämna, att efter min tanke ej något anslag bör af Riksdagen beviljas, innan landstinget i det län, der vägen är belägen, först yttrat sig derom, huruvida vägen må anses behöflig; ty jag är öfvertygad om, att mängden af representanter ej känner de olika förhållandena i de särskilda orterna. Jag har hört ledamöter af Kammaren ifra för detta anslag såsom behöfligt till vägar i Norrland, hvilken del af Riket eljest skulle blifva utan dylika; jag får med anledning häraf fästa uppmärksamheten derpå, att längre ned i Betänkandet har ett anslag af 55,000 R:dr blifvit föreslaget att utgå till vägarbeten derstädes, och jag tror, att man, vid sådant förhållande, ej der kan anse sig vara utan anslag till vägar. Jag får på de skäl jag nu anfört, förena mig med dem, som yrkat, att det begärda anslaget måtte nedsättas till 75,000 R:dr, fullt öfvertygad, att, då vi en annan gång komma tillsammans och vår statsreglering blifvit bättre ordnad, vi skola kunna åter höja det till samma belopp, hvarmed det hittills utgått.

Många ledamöter hördes nu ropa på proposition.

Herr Reuterswärd: Jag skall ej besvåra Kammaren med många ord. Vi måste erkänna, att Stats-Utskottet vid denna riksdag ådagalagt en berömvärd sparsamhet, och endast föreslagit så beskaffade anslag, som måste anses oundgängliga, bland hvilka just det nu ifrågavarande torde få räknas bland de främsta. Huruvida vår ställning än må vara, så tror jag ej, att den är så förtviflad, att en mängd påbörjade, allmänt nyttiga företag böra afstadna. Jag skulle för min del ej tro, att det står så illa till, att vi ej hafva råd att bevilja detta anslag, som ovilkorligen kommer hela landet till godo, och får derföre yrka på bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Almqvist: Jag har begärt ordet med anledning deraf, att en föregående talare yttrat, att, då här nedan finnas föreslagna särskilda anslag å tillhoppa 55,000 R:dr till väganläggningar i Norrland, min uppgift är derom, att, derest det nu ifrågavarande anslaget icke beviljades, vägförbättringar i Norrland skulle blifva på flera år omöjliga, vore origtig. Jag får derföre upplysa, att mitt yttrande afsåg förbättringar af gamla, ej anläggning af nya vägar; och att fördenskull den nämnde

talarens resonnement hvilat på ett misstag, som jag ansett mig böra här rätta.

Ropen på proposition förnyades.

Friherre Sprengtporten: Jag ber om förlåtelse, att jag än en gång utträder i denna sak. Ibland de skäl, som blifvit här anförda, har äfven varit det, att anslaget skulle vara otillräckligt. Jag ber, med anledning häraf, att få fästa uppmärksamheten på en omständighet, hvarigenom anslaget kunde blifva tillräckligare och bättre fylla sitt ändamål, äfven om dess belopp gjordes något mindre. Det är nemligen, om Väg- och Vattenbyggnads-styrelsen ville, då fråga är om borttagande af backar, modifiera den såsom maximum fastställda lutningen af en på tjugu. Det är redan i de norra orterna medgifvet, att lutningen får vara en på femton; och om samma princip genomfördes öfver hela landet, tror jag, att kostnaderna för omläggningen af många backar skulle betydligt förminska, derigenom att man på detta sätt sluppe att helt och hållet om-lägga de gamla vägarne. Jag har haft tillfälle att se de följder, hvartill man ledes, genom att strängt tillämpa denna regel, och att vid vägan-läggningar fästa allt för mycket afseende vid de matematiska linierna; och jag har derföre trott mig böra fästa uppmärksamheten härpå. Genom att modifiera dessa stadganden, skall, enligt min öfvertygelse, anslaget blifva vida mer tillräckligt än förut och vägarbetenas fortgång snarare befordras än hämmas.

I öfrigt vidblifver jag mitt förut framställda yrkande.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Stats-Utskottets förevarande hemställan, dels af Friherre Sprengtporten, att Kammarren måtte bifalla samma hemställan med den förändring, att anslagsbeloppet nedsattes till 75,000 R:dr, och dels slutligen, att Utskottets merberörda hemställan måtte afslås; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utskottets hemställan och, då der-vid svarades talrika ja jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Herr Grefven och Talmannen förmälte, det Kammarren egde att bestämma, hvilketdera af de öfriga yrkandena skulle utgöra kontrapositionen vid den blifvande voteringen; hvarefter Herr Grefven och Talmannen framställde först proposition derå, att Friherre Sprengtportens förslag skulle intagas i kontrapositionen, hvarvid svarades många ja jemte några ja, och sedermera proposition derå, att kontrapositionen skulle omfatta afslag å Utskottets hemställan, då svaren utföllo med många ja jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Friherre Sprengtporten begärde votering om kontrapositionens innehåll.

Uppsattes

Uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

Den, som vill, att, vid blifvande votering om bifall till Stats-Utskottets hemställan i 1:sta punkten af Utlåtandet N:o 46, kontrapositionen skall innefatta afslag å samma hemställan, röstar

Ja;

Det det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, antager Kammaren till kontraposition vid ifrågavarande votering bifall till Utskottets hemställan, med den förändring, att anslagsbeloppet nedsättes till 75,000 R:dr.

Omröstningen verkställdes; och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 60;
Nej — 22.

Upplästes och godkändes följande voteringsproposition för hufvudvoteringen:

Den, som bifaller Stats-Utskottets hemställan i 1:sta punkten af Utlåtandet N:o 46, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår Kammaren denna hemställan.

Vid denna voterings utgång befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 66;
Nej — 17.

2:dra, 3:dje och 4:de punkterna.

Utskottets hemställanden biföllos.

5:te punkten.

Herr Landgren: Det är ej emot Stats-Utskottets beslut, utan mot motiveringen för detsamma, som jag nu anhåller, att få inlägga min protest, synnerligast därför, att genom densamma hinder blifvit lagdt i vägen för frågans behandling vid en kommande riksdag. Då jag vid 1862 års riksdag föreslog undersökning af detta storartade företag, så voro mig ej obekanta de skäl, som här blifvit anförda mot anslaget beviljande. Redan då kände jag den åsigt, som Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen hyser om detsamma; icke desto mindre vann då min framställning bifall, ej blott inom Utskottet, utan äfven inom Riksstånden. Nu säger åter Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen, att den ifrågavarande vägen ej skulle vara behöflig; jag deremot anser den vara en af de mest behöfliga inom Riket. På en sträcka af omkring 30 mil utgör denna väg en följd af beständiga backar, med så stupande bran-

ter, att dragare ej utan yttersta ansträngning kunna komma uppföre och utföre desamma, och man kan ifrågasätta, om icke den resande, som färdas denna väg fram, kunde pliktfällas för djurplågeri. Men hvad som egentligen ligger motiveringen till last är den uppgift, att man skulle under den tid af året, då seglationen ej är öppen, kunna begagna sedan äldre tider befintliga vintervägar öfver sjöar och kärr. Inom elfva socknar i Helsingland, genom hvilka vägen framgår, finnes ingen enda sådan vinterväg. Inom Medelpad finnas sådana blott på två ställen, hvardera af omkring en fjerdedels mils längd, nemligen den ena öfver Ljungan, hvilken dock blott är farbar vissa dagar i Februari och Mars, då ej alltför djup snö ligger på elfven, och den andra straxt norr om Wifsta, hvilken dock ej kan begagnas af dem, som nödgas besöka denna gästgifvaregård. Likaså finnes i Norra Ångermanland ungefär en fjerdedels mil af den ifrågavarande vägen, der isväg kan begagnas. Jag frågar nu, huru vid detta förhållande man kan påstå, att den ifrågavarande vägens olägenheter kunna undvikas genom begagnande af isvägar. Det är ej blott i varutrafikens intresse, och till gagn för de resande, hvilka under 8 månader af året ej kunna begagna ångbåt, som ifrågavarande väg behöfves, utan den är äfven af vigt för hela landets, och synnerligast Norrlands försvar; emedan om krig utbryter på en tid, då farleden ej är öppen, eller om under pågående krig sjökommunikationen med Norrland skulle blifva af en eller annan anledning stängd, det ej skulle blifva möjligt, att sända någon hjälp till dessa norra orter. Jag tror således, att denna väg är en bland våra viktigaste, och får därför påyrka, att Riksdagen täcktes besluta, »att under erkännande af ifrågavarande vägomläggnings stora vigt, Riksdagen icke anser Statens tillgångar för närvarande medgifva de äskade anslagens beviljande.»

Herr Fåhræus: Då Stats-Utskottet uti ifrågavarande Betänkande begagnat ett motiv, som är grundadt på en officiell handling, så synes mig dess motivering böra kunna anses lika god, som den, hvilken en enskild person föreslagit. Det torde därför ej vara skäl, att underkänna densamma.

Herr Bennich: Ej därför, att jag önskar, eller hoppas kunna föranleda till något annat beslut, utan emedan det är en verklig sanning, hvilken hvar och en, som känner Norrland, kan vitsorda, att vattenvägar der ej hafva den betydelse, som Väg- och Vattenbyggnads-styrelsen antagit, och som de ega i andra delar af landet, ber jag att få instämma med Herr Landgren.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utskottets föresvarande hemställan, och dels af Herr Landgren, att Kamraren, med ogillande af Utskottets motivering, måtte fatta ett så lydande beslut: »Att, under erkännande af den ifrågavarande vägomläggningens stora vigt, Riksdagen icke anser Statens tillgångar för närvarande medgifva de äskade anslagens beviljande.»

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utskottets hemställan, och, då dervid svarades talrika ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande

6:te punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

7:de punkten.

Herr Almquist, Erik Victor: Ehuru jag ej hyser något hopp, att Kammaren skall, mot Stats-Utskottets afstyrkande, bifalla mitt ifrågavarande förslag, anser jag dock det vara min pligt, att framhålla den stora vigten af ifrågavarande väganläggning. Förslag är nemligen här väckt, att förskaffa en väg åt Dorothea kommun. Denna socken är inom Westerbotten och sannolikt inom hela Norrland den mest vanlottade på kommunikationer. De flesta andra socknar ega åtminstone vattenkommunikation med det nedra landet, men någon sådan existerar ej här. Der finnas visserligen några småsjöar, men med långa landsträckor emellan, hvilka göra kommunikationen svår och betungande. Till följd af Rikets Ständers beslut vid riksdagen år 1862—1863 har en väg blifvit anlagd från Öhrträsk till Åsele. Från Åsele är det $5\frac{1}{2}$ mil till Dorothea kyrka, hvilken ligger i sydligaste delen af socken; skulle nu vägen fortsättas från Åsele till Dorothea, så funnes det åtminstone en möjlighet för denna vanlottade kommun, att komma i beröring med öfriga delar af landet. Och innevånarne i Dorothea socken äro mera vanlottade än några andra, ty de hafva ej tillfälle till någon biförtjenst; och om de också kunde producera något utöfver behofvet, så hafva de dock ej någon möjlighet att afsätta detsamma. De äro derföre hänvisade till den knappa utkomst, de kunna erhålla af sitt jordbruk, samt till någon del äfven af sitt fiske och sin jagt, men det väsendtligaste är dock alltid jordbruket. När nu frostsador inträffa på deras skördar, blifva de följaktligen nödsakade, att förskaffa sig sitt behof af spannmål från det nedra landet i utbyte mot de torftiga lappmarksprodukter, hufvudsakligast smör och vildt, som de kunna hafva att aflåta; men detta kan endast ske genom de yttersta upoffringar. Jag ber att, såsom exempel på tillståndet deruppe, få meddela följande. Sedan der varit missvext under tre föregående år å rad, inträffade i fjol det fjerde missvextåret. Till de nödlidandes undsättning lemnades då ett understöd af 4,500 R:dr af de undsättningsmedel, Kongl. Maj:t för länet anvisade; och jag hoppades, att detta anslag skulle blifva för en kommun om 2,000 personer tillräckligt. Det skickades under vintern spannmål ditupp; men i Maj månad anmäldes, att de redan i Juni efter all anledning skulle se sig vara helt och hållet utan spannmål. Det blef då nödvändigt att lemna ytterligare bidrag till denna vanlottade kommun af de medel, hvilka för Westerbottens behöfvande befolkning hafva samlats af lyckligare lottade medlemmar inom landet, hvarför Länsstyrelsen ytterligare anvisade ett erforderligt belopp. Detta afsändes i medlet af Juni. Den 20 Juli inträffade jag i Dorothea, och fick då erfara, att det mjöl, som i inköpspris kostat de nödlidande 1 R:dr 67 öre per lispund, hade till följd af transportkostnaden blifvit så fördyradt, att

det på stället gällde 4 R:dr 2 öre. Då brödet blir så dyrt för desse stackare, måste man väl erkänna att ömmande skäl förefinnes till afhjelpande af denna nöd. Ett särskildt skäl ber jag äfven att få påpeka. Till följd af de många missvexterna och kommunens skuldbelastade belägenhet blir det, äfven om goda år nu skulle inträffa, nödvändigt att understödja densamma. Länsstyrelsen ser sig nemligen nödsakad, att af öferskottet på gåfvomedlen för i fjol lemna bidrag äfven i år. Hade nu detta anslag till väg blifvit bifallet, om ock blott med 2,000 R:dr om året, så hade derigenom uppkommit en ofantlig lättnad, ty då hade kommunen fått tillfälle till arbetsförtjenst, och man hade då sluppit, att begära bidrag, utan motsvarande gagn, eller att ånyo nödgas anlita den allmänna välgörenheten. Af sådant skäl hade det varit af yttersta vigt, att få bidrag till ifrågavarande väg, om ock detta bidrag blifvit, så som jag nyss nämnde, bestämdt att utgå med 2,000 R:dr om året, eller under 10 år, med 4,000 R:dr om året. Ty jag befarar, att Staten ändå får i understöd utgifva ett lika stort belopp utan motsvarande nytta. Jag hyser visserligen ej stor förhoppning, att Kammarren skall bifalla min nu gjorda framställning, men jag vågar dock hos Herr Grefven och Talmannen anhålla om proposition på bifall till min motion.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit det gjorda yrkandet, att Kammarren måtte afslå Utskottets hemställan, och bifalla den ifrågavarande motionen; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utskottets hemställan, och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

8:de punkten.

Grefve Wachtmeister, Axel Knut: Under förhållanden sådana som de närvarande, då sparsamhet med Statens medel mer än någonsin är nödvändig, och efter den långa diskussionen rörande första punkten i detta Betänkande, är det obehagligt att uppträda till försvar för en motion, åsyftande erhållande af anslag. Men då under en lång följd af år det i motionen afsedda arbete varit föremål för till Kongl. Maj:ts ställda underdåniga ansökningar, och det blifvit af mig på embetets vägnar förordadt, anser jag mig skyldig att rörande detsamma yttra några ord. De skäl, Utskottet anfört för sitt Betänkande, klinga vackert, men jag fruktar, att de vid närmare granskning skola befinnas vara af föga betydighet. Vid behandlingen af den första punkten i detta Utlåtande, hafva vi funnit, att endast för de arbeten, som uppförts, i första klassen af sådana arbeten, som ansetts förtjenta af Statens understöd, skulle erfordras en summa af 925,630 R:dr, och då man tillika besinnar, att för anläggning af nya, samt förbättring af backiga eller eljest mindre goda vägar blifvit för år 1868 ställda till Kongl. Maj:ts disposition endast 150,000 R:dr, finner man lätt, huru osäkert det är, att till utförande af ifrågavarande arbete, ehuru uppfördt bland första klassens arbeten, skall kunna erhållas något understöd. Genom tillförlitliga uppgifter från Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen har jag dessutom erfarit, att troligtvis icke något af de icke redan påbörjade arbe-

tena kan få understöd under denna eller nästa period. Det tyckes väl som om omläggning af backar i Skåne, icke skulle fordra synnerligen stora uppostringar, men hvar och en, som har någon kännedom om trakten emellan Båstad och Engelholm, skall kunna intyga, att der finnas backar, som äro mycket svåra och under vintertiden till och med lifsfarliga, hvilket ådagaläggas jemväl af Major Remmers öfver omläggningen af dessa backar uppgjorda kostnadsförslag, deraf inhemtas, att på en längd af knappt 7,000 fot eger rum en fortfarande stigning till 400 fot, på många ställen af 1 fot på 6 à 8 fot. Dessa backar, som utgå från Hallandsås och sträcka sig utåt kusten, skilja Båstad från Bjäre härad, för hvars idoga befolkning denna lastningsplats är af största vigt. Christianstads län är, i jembforelse med systerlänet, öfver hufvud taget ett magert län, och det är endast de båda yttersta delarne, Cimbrishamnssorten och den nu ifrågavarande, som egentligen kunna kallas sädesexporterande. Den del af länet, som frågan rör, har uti sin utveckling alltför länge hållits tillbaka genom bristen på goda kommunikationer, i synnerhet till hafvet. Det är nu fråga om att afhjelpa en betydande brist i detta hänseende. Jag kan därför ej annat än på det varmaste förorda bifall till hvad motionären föreslagit, men Stats-Utskottet icke ansett sig böra tillstyrka.

Här är icke fråga om att genom skapande af arbetsförtjenst skaffa bröd åt en befolkning, som lidit af åtskilliga återkommande missvexter, men här är, Mine Herrar! fråga om att bereda en af våra bördigare orter tillfälle, att låta andra af naturen mindre lyckligt lottade delar af landet komma i åtnjutande af en del af de för lifvets uppehälle nödiga alster.

Herr Tornerhjelm: Jag har under denna riksdag icke för något af mig särskildt uppgifvet ändamål begärt anslag, och ämnar ej heller yrka beviljandet af det nu ifrågavarande anslaget. Dock kan jag ej annat än instämma i hvad den föregående talaren yttrade om vigten deraf, att vägen emellan Båstad och Engelholm blefve omlagd. Denna trakt är nemligen en af de mest spannmålsproducerande; men dessa svåra backar göra afsändningen af spanmålen till platsen vid hafvet mycket besvärlig, ja nästan omöjlig. Då emellertid Stats-Utskottet ej tillstyrkt något anslags beviljande, samt detta arbete är uppfördt bland första klassen af sådana arbeten, som äro till Statens understöd berättigade, tror jag icke, att man för närvarande kan gå längre, hvarför jag tillstyrker, att Stats-Utskottets förslag må godkännas.

Herr von Möller: Jag hade ej trott, att den siste talaren skulle kommit till det slut han gjorde. Då jag dock erhållit ordet, beder jag att få yttra några ord i ämnet. Jag kan icke i allo instämma med de båda talarne, när jag icke anser Båstad vara, såsom afsättningsort, af någon synnerlig vigt för Bjäre härad, då, så vidt mig är bekant, någon betydande export af säd från den bördigare delen af Bjäre härad icke eger rum från Båstad, utan från Engelholm. Af denna anledning och på de skäl, som af den siste talaren i hans slutmening blifvit anförda, tror jag icke, att Kammaren bör, emot Stats-Utskottets tillstyrkande,

bevilja anslag för ifrågavarande ändamål, utan får jag yrka bifall till Utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden, dels att Utskottets förevarande hemställan måtte bifallas, och dels att densamma skulle afslås och den ifrågavarande motionen bifallas; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utskottets hemställan och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

9:de—14:de punkterna.

Utskottets hemställanden biföllos.

15:de punkten.

Herr von Möller: Då Andra Kammaren afslagit hvad Stats-Utskottet i denna punkt hemställt, och således, äfven om denna Kammare dertill lemnade sitt bifall, den ifrågaställda underdåniga skrifvelsen icke skulle komma att aflätas, får jag yrka, att jemväl denna Kammare måtte afslå hvad Utskottet tillstyrkt.

Herr Wallenberg: Jag är förekommen af Herr von Möller. Då emellertid uppreisningen af Baggensstaket i Stockholms skärgård är synnerligen önskvärd, skulle jag hemställa, huruvida icke denna Kammar, i stället för att afslå Utskottets hemställan, ville lägga den till handlingarne.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag tror, att, utan afseende på hvad Andra Kammaren i denna fråga beslutat, hvar och en, som noga genomläser handlingarne, skall dervid finna, att frågan utgjort föremål för en ganska omfattande behandling, men att Stockholms stad icke visat synnerlig håg att med något betydande understöd bidra till det ifrågavarande arbetets utförande, och att man derföre icke för närvarande kan stanna i annat beslut, än att afslå Utskottets hemställan, hvilket jag ock får påyrka.

Herr Schartau: Jag instämmer med den förste talaren i afseende på den utgång, som skulle blifva en följd af Kammarens bifall till Stats-Utskottets ifrågavarande hemställan; men då onekligt är, att denna fråga hör till dem, som äro af beskaffenhet att icke kunna falla, om ock det för närvarande icke är något hopp att kunna bringa den till ett lyckosamt slut, tager jag mig friheten hemställa att, om det är med grundlagens stadgande förenligt, Kammaren ville gifva den lindrigare form för sitt beslut, att i frågan nu icke något kan åtgöras, såsom Herr Wallenberg föreslagit. Går ej detta an, röstas jag för afslag å hvad Utskottet tillstyrkt.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på afslag derå, som med ja besvarades.

16:de punkten.

Förra delen.

Herr Rettig: Jag anser visserligen, att man bör hushålla med Statens medel, i synnerhet då finanserna befinna sig i mindre godt skick; men att Stats-Utskottet skulle gå så långt i sparsamhet, som att nedsätta ifrågavarande, af Kongl. Maj:t åskade anslag, 120,000 R:dr till 60,000 R:dr, det har jag för min del ej kunnat gilla, och har därför reserverat mig mot beslutet i denna punkt.

Då detta anslag är afsedt för ett produktivt ändamål, nemligen utdikning af myror och kärr i de Norrländska länen, för att derigenom aflägsna frostländigheet från odlade trakter, så hade man med skäl kunnat vänta sig ett annat Utlåtande. En för långt drifven sparsamhet kan ofta nog blifva misshushållning; och jag tror, att i detta fall Stats-Utskottet skjutit öfver sparsamhetsmålet.

Under föregående riksdagar har beviljats ett årligt anslag af dels 100,000 R:dr, dels sednast 120,000 R:dr för samma ändamål. Om ett sådant belopp finge nu och frangent utgå såsom understöd för dessa myrutdikningar, skulle utan tvifvel skördarne komma att utfalla vida fördelaktigare i de norra länen, och Staten i en framtid bli befriad från obehaget att utdela undsättningsmedel åt genom missvext nödlidande i Norrland, hvilket nu så ofta är fallet.

Enligt mitt förmenande bör man således *fortgå* på den beträdda banan, och ej, på sätt Utskottet föreslagit, genom att nedsätta anslaget, taga likasom ett steg tillbaka.

På grund af hvad jag nu anfört, yrkar jag afslag å Utskottets hemställan i denna punkt, och anhåller att Kongl. Maj:ts Proposition i ämnet måtte bifallas.

Herr Berlin: Icke för att befordra något lokalintresse, utan för den vigt för det allmänna, som denna fråga eger, instämmer jag med den siste talaren. Den, som icke med egna ögon sett de trakter, hvarom nu är fråga, kan icke göra sig en föreställning om deras beskaffenhet, eller hvilket gagn, som beredes genom utdikning af de myrländiga trakterna, hvarigenom dessa kunna befrias åtminstone till någon del från de förhärjande nattfrosterne, som väl kunna kallas jordbrukarens ständiga fiender.

Hos Väg- och Vattenbyggnads-styrelsen finnas, efter hvad af Utskottets Betänkande inhemtas, ansökningar om bidrag till myrutdikningar af vattenaftappningar i de norra länen, hvilka bidrag uppgå till ett sammanlagdt belopp af ej mindre än 446,338 R:dr; då deremot dylika ansökningar från den öfriga delen af Riket ej afse högre statsbidrag än tillsammans 279,143 R:dr. Utskottet har dock till den norra delen af Riket tillstyrkt ett bidrag af 60,000 R:dr, men deremot till den öfriga delen af Riket 50,000 R:dr, att under loppet af år 1868 utgå. Denna proportion synes mig icke vara riktig, helst då i betraktande tages, att

den norra delen utgör en större areal än hela den öfriga delen af Riket, samt är mycket mindre odlad. Utom det att man genom dessa myrutdikningar och vattenaftappningar kan anskaffa odlingsbar jord, och befria stora trakter till betydlig grad från nattfroster, gör man det och möjligt att såmedelst kunna bereda Staten större inkomster, och befria den från nödvändigheten att nästan årligen lemna betydande undsättningar åt kommuner, som genom felslagna skördar kommit i nödställd belägenhet.

Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Ekenman: Jag har begärt ordet, icke för att motsätta mig, hvad Utskottet har tillstyrkt. Lika med Utskottet anser jag nemligen hvarje åtgärd, att trakter, som lida af frostländlighet, må kunna derifrån befrias, vara af stor nytta, enär sådant på en vidsträckt omgifning af den kringliggande orten verkar välgörande till förekommande af missvext. Jag kan dock icke undgå, att, då Utskottet här tillstyrkt beviljandet af ett anslag å 60,000 R:dr, kasta en blick på hvad Utskottet under punkten 18 i detta Betänkande yttrat. Inom båda Kamrarne hafva väckts motioner, om erhållande af ett extra anslag utan återbetalningskyldighet af 30,000 R:dr, att användas till understödjande af sådana vattenafledningsföretag inom Jönköpings län, som afse att förminska frostländligheten, och för hvilka företag planer och kostnadsförslag blifvit på landstingets och enskildes bekostnad uppgjorda samt Utskottet delgifna; men Utskottet har, jemte förklarande, att det nogsamnt inser de fördelar i klimatiskt hänseende, som för de kringliggande orterna skulle beredas genom dessa vattenafledningar, uttryckt den åsigt, att dessa orters befolkning bör utan anslag af Staten *sjelf* bestrida de för dylika utdikningar nödiga kostnader. Jag förstår verkligen icke, med hvilket skäl Utskottet kan anse en del af landet böra för nämnda ändamål undfå statsbidrag, men icke en annan. Det tyckes, som om Utskottet ansett att för verkställande af utdikningar inom Jönköpings län endast län borde beviljas. Någon framställning i detta hänseende har icke blifvit gjord; och ovisst är väl i allt fall, om Utskottet äfven till en sådan framställning skulle tillstyrkt bifall. Förut har jag tagit mig friheten fästa uppmärksamheten derpå, att Staten flera gånger måst lemna undsättning åt dessa orters befolkning, som genom felslagna skördar, förorsakade till stor del af de ofta återkommande nattfroster, kommit i nöd, och att det således måste anses vara ganska ekonomiskt att bidraga till vidtagande af åtgärder för nattfrosterernas förekommande jemväl inom Jönköpings län.

Herr Bennich: Den förevarande frågan bör ej betraktas såsom uteslutande Norrländsk, utan såsom i ordets fullaste bemärkelse nationel. Norrland erbjuder nemligen med sina stora landuddar och sina rika resurser ett fält för folkökning och kultur så löfresrikt, att något dermed jemförligt icke i någon annan del af vårt land kan företes. De anslag, som lemnas till myrutdikningar och vattenaftappningar i de norra länen, kunna icke heller jemföras med dem, som anvisas för utförande af dylika företag inom den öfriga delen af Riket. Hvert och ett sådant dikningsarbete i de norra länen är till gagn, icke blott för

den eller dem, som hafva sina egoområden inom den utdikade trakten, utan för många andra jordegare. Här är ej fråga blott att skaffa en större eller mindre areal af odlingsbar mark, utan att trygga grannar vidt och bredt för farorna af nattfrosterna. Hvert och ett af dessa arbeten har sålunda till uppgift att göra vidsträckta traktors jordbruk möjligt. Den, som lefvat deruppe, kan vitsorda, att det finnes ingenting, som så djupt undergräfvat befolkningens lust och kraft att arbeta, som den tanken, att allt, hvad man under många dagar sträfvat för, kan förstöras genom en enda frostnatt. Bevis härpå är, att vid de tider, då frosterna bruka komma, befolkningen knappt vågar gå om nätterna till sängs. Bevis härpå är äfven, att mången jordbrukare, af fruktan för dessa froster, ansett sig tvungen att, för att åtminstone få *något*, afmeja den halft mognade skörden. Det är för att betrygga befolkningen mot sådana faror, anslag, sådana som de ifrågavarande, begäras. Jag är innerligen öfvertygad derom, att de besparingar, som under en allmänt tryckt penningställning böra göras, visserligen icke äro af det slag, att dit kunna räknas sådana anslag, som detta, ty i samma mån man inknappar på dessa anslag, i samma mån har man den utsigt, att med betydliga bidrag få understödja en befolkning, som lider hungersnöd, därför att dess skördar blifvit af frosten förstörda. Och åter i samma mån man hjälper, för att söka förekomma sådant ondt, i samma mån undgår man ock att behöfva lemna förenämnda understöd, som dessutom afhjelpa blott ögonblickets behof.

Det har på sednare tider lyckats att bibringa den jordbrukande delen af Norrlands befolkning, hvilken nästan uteslutande är allmog, en stor lust för företag sådana, som de ifrågavarande, oaktadt de bidrag till deras utförande, som Staten lemna, på långt när ej förslå till kostnaderna dertill; men fara är, att, om Staten af missförstådt sparsamhetsnit indrager eller förminskar dessa anslag, den väckta hågen skall aftyna, och de stora förhoppningar, man dervid med skäl kunnat fästa, försvinna. Kostnader för verkställande af förberedande undersökningar i och för utförandet af ifrågavarande arbeten äro så stora, att de icke betäckas ens af de bidrag, som Staten lemnat till sjelfva arbetenas utförande. I Jemtland hafva, efter hvad mig bekant är, på ett år tillskjutits af enskilde personer för berörda ändamål 10,000 R:dr; men när det af Stats-Utskottet tillstyrkta anslag af 60,000 R:dr fördelas på de respektiva länen, belöper sig på hvart och ett af dem blott en summa af 6 å 7,000 R:dr.

En talare har erinrat derom, att hos Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen finnes, sedan 1867 års fond blifvit till fullo anvisad, ännu hos Styrelsen hvilande ansökningar om statsbidrag, för frostafledande utdikningar i den norra delen af riket, till belopp af 446,338 R:dr. Jag får dervid tillägga, att de företag, hvartill dessa bidrag skulle erhållas, beräknas kosta icke mindre än omkring 1.200.000 R:dr; och dock utgöra dessa arbeten blott *en del* af hvad som i berörda hänseende måste för eller sednare göras. Under sådana förhållanden, hvad förslå då de af Stats-Utskottet tillstyrkta 60,000 R:dr?

Slutligen och för att visa, hvilket intresse Norrlänningen hyser för verkställande af arbeten sådana som de ifrågavarande, får jag omförmäla, att sedan det föreskrifvits, att statsbidrag af nämnda beskaffenhet

icke i något fall finge öfverstiga hälften af den för arbetets utförande, enligt fastställd plan, beräknade kostnad, och att vederbörande kommuner, föreningar och enskilde borde icke allenast tillskjuta, hvad derutöfver för arbetets fullbordande erfordrades, utan ock för framtiden behörigen underhålla arbetena, hafva till Kongl. Maj:t inkommit flera ansökningar, deri begärts bidrag, endast uppgående till tredje-, fjerde-, ja till sjette-delen af kostnaden, hvaremot vederbörande förbundit sig bekosta allt det öfriga.

Jag får vördsamt hemställa, att Kamnaren måtte, med afslag af hvad Utskottet hemställt, bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet aflätna nådiga Proposition.

Grefve Sparre Eric: Den enhällighet, hvarmed Norrlänningarne i vår Representation i allmänhet förordå sådana anslag, som skola till Norrlands gagn användas, skall utan tvifvel hos en och hvar väcka sympati; och för min enskilda del skulle jag hafva mycken böjelse att bifalla jemväl hvad nu yrkadt blifvit. Då likväl vid denna riksdag så många begärda anslag hafva måst afslås, fruktar jag, att man måste med alla de ifrågasatta anslagen anställa en noggrann jemförelse, för att utröna deras relativa vikt och betydelse, liksom att en dylik jemförelse i flera hänseenden icke skall utfalla till Norrlands fördel.

Vi hafva hört yttranden af den siste talaren, som gå ut derpå, att Norrland skulle vara Sveriges framtid. Jag önskar, att så måtte vara, men befarar, att i den händelsen framtiden blir något oviss. Af hvad Utskottet under denna punkt yttrat, se vi, att hos Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen ligga ansökningar om erhållande af statsbidrag till belopp af 446,338 R:dr, för verkställande af myrutdikningar och vattenaftappingar i de norra länen. Jag undrar, om det är någon förhoppning att, i fall dessa arbeten blefve utförda, frosterna i Norrland skulle till någon betydlig mån undvikas. Om man verkligen hade grundad anledning till en sådan förhoppning, skulle jag gerna bevilja detta och till och med större anslag. Men då frosten förstör skördarne jemväl i den sydligare delen af Sverige, och Norrland, äfven om dessa utdikningar blifva verkställda, väl i allt fall till följd af sitt läge kommer att i hög grad af frost hemsökas, fruktar jag, att man icke skäligen kan vid dessa arbetens utförande fästa några stora och grundade förhoppningar. En talare har nyligen nämnt, att vissa trakter i Småland hafva mycken frostländig mark. Jag skulle kunna uppgifva orter i Westergöthland, der förhållandet är enahanda. Det finnes således många andra trakter i vårt land än Norrland, som lida svårt af frosten.

I sednare tider har man börjat mycket tala om Norrland, och, sedan man begynte bygga jernvägar, har man med rund hand gifvit det stora anslag, hvilka uppgå till så enorma belopp, att, om man sammanlägger dem, man skall finna, att, i förhållande till Norrlands befolkning, Norrland erhållit lika mycket som hela det öfriga Sverige. Jag har granskat riksdagshandlingarne för de sistförflutna riksdagarne, och anhåller att med några sifferuppgifter få bestyrka rigtigheten af hvad jag uppgifvit.

Vid 1856 års riksdag beviljades till en Jemtlands kommunikationsled 244,500 R:dr.

Vid 1859 års riksdag beslöts, att af det för vägoumläggningar inom hela Riket beviljade anslag af 150,000 R:dr årligen, eller 450,000 för 3 år, skulle $\frac{1}{3}$, eller 50,000 årligen, användas till vägoumläggningar i Rikets fyra nordligaste län, utom den andel af det öfriga anslaget, som efter hittills tillämpade grunder å dessa län belöpte. Dessutom beviljades till väg från Storbacken i Öfver-Luleå till sjön

Wickjom	40,000.	
» brobyggnad öfver Ume elf, deraf 55,000 anslag	82,500.	
» hamnbyggnad vid Haparanda	54,000.	
» lastageplats vid Piteå	26,000.	
» vägbyggnadsanslaget	150,000.	
» afvittringarne	60,000.	412,500.

Vid 1862 års riksdag lemnades såsom lån till Jemtlands kommunikationsbolag 70,000.
 för fortsättande af kommunikationsleden från Jemtland till Sundsvall begärdes 1,333,141, men erhöles 253,000.
 till väg mellan Öhrträsk begärdes 100,000, men beviljades 50,000.
 » väg från Letsbo by till Ramsjö kyrka 26,000.
 » Umeå brobyggnad, emedan Umeå häradsboer ej frivilligt åtagit sig bronns uppförande 20,000.
 » upprensning af Indals-elfven 31,000.
 » kanalisering af Luleå elf 852,000.
 » sjösänkningar och vattenaftappningar 300,000.
 » anläggning af väg mellan Skräfven och Leipojerf i Norrbottens län 40,000.
 » underhåll af Carl Johans vägen i Jemtland 19,139. 1,661,139.
 » skiften och afvittringar 261,000.
 1,922,139.

Vid 1865 års riksdag beviljades till väg mellan Öhrträsk och Åsele 20,000.
 » » från Letsbo by till Ramsjö kyrka 25,000.
 » » från Åsele, fortsatt till Wilhelmina 10,000.
 » » från Fjellsjö till Bodum 25,000.
 » » till rensning af Ume elf 11,000.
 » » » sjösänkningar och vattenaftappningar 120,000.
 » » » afvittringsverket 160,000. 371,000.

Man finner häraf, att, utom hvad förut gifvits, sedan år 1862 Staten lemnat Norrland ett årligt anslag af mellan 4 å 600,000 R:dr, och då man tillika besinnar, att Norrlands hela folkmängd utgör blott 496,583 innevånare; att Statens inkomster af detta land uppgå i ett för allt till mellan 6 å 700,000 R:dr årligen, och att utom dessa anslag Staten årligen måste lemna ganska betydliga medel till behöfvande kommuner i form af undsättningar, skall man ej kunna förneka, att man varit ganska frikostig mot Norrland. Jag upprepar det, att jag icke missunnar Norrland hvarken de anslag, som det hittills erhållit, eller som det ytterligare må bekomma, men då vi nu hafva blifvit fattige, och icke kunna

gifva med så rund hand som förr, böra ock Norrlänningarne erkänna, att man förut varit frikostig mot dem, och ej visa misshumör deröfver, att man numera måste vara sparsam. Vål förespeglar man oss, att vi genom beviljande af stora anslag af den beskaffenhet, som det ifrågavarande, snart skola få ersättning derför, i det att Norrland sättes i tillfälle att bära förökade skatter. Men utom det att det är ovisst, om detta blir händelsen, måste vi i vår närvarande ställning lägga ned våra tillgångar der, hvarest vi *snart* kunna skörda inkomster.

En talare har sökt ådagalägga Norrlänningarnes stora intresse för myrtdikningarne och vattenaftappningarne, dymedelst att de skulle vid flera tillfällen erbjudit sig, att, mot erhållande af Statens bidrag till tredje-, fjerde- eller sjettedelen af kostnaden för dylika arbetens utförande, sjelfve vidkännas den öfriga kostnaden. Ja väl, men de känna ock konsten att uppgöra kostnadsförslag, och dessutom är det stor skilnad, då man erhåller ett anslag utan återbetalningsskyldighet, och då man å det erhållna anslaget årligen skall afbetala räntan och nödgas amortera en del deraf.

Nog är det sannt, att frost nedslår befolkningens lust och kraft att arbeta. Men tror man verkligen, att några myrtdikningar skola i ett land sådant som Norrland kunna borttaga frostnätterna?

Under sådana förhållanden, och då jag anser det nu mer än någonsin vara nödigt, att Staten med all försigtighet går till väga vid beviljande af anslag för utförande af arbeten, som sannolikt ej löna sig, kan jag ej gå längre än Stats-Utskottet tillstyrkt, och röstar således för bifall till dess hemställan.

Grefve Mörner, Carl Göran: Den nästföregående talaren hade till sin skildring kunnat tillägga, att under de sista åren ganska betydliga enskildta sammanskott gjorts, för att understödja de af missvext nödlidande i de nordligaste provinserna, och deruti hade han kanske kunnat finna ett ytterligare stöd för sin framställning, att åt dem, som varit i så stort behof, icke borde beredas någon ytterligare hjälp.

Jag kan likväl icke dela hans åsigt. Jag tror, att då en ort, der sådan nöd varit rådande, det oakadt fått betala det skattebelopp, Grefve Sparre omnämnt, har den proportionsvis lemnat högre bidrag till det allmänna, än kanske något annat län. Om åter de summor sammanläggas, som utgått ensamt till det län, der den värde talaren sjelf är styresman, tror jag, att dessa ensamt skola rikligen uppväga allt, som blifvit påkostadt på Norrland.

Personligen känner jag icke Norrlands förhållanden, men genom de landtbruksingenjörer, som under den tid, jag haft äran att vara direktör uti Landtbruks-akademien, erhållit uppdrag att för utförande af agronomiska förrättningar besöka de Norrländska länen, har jag varit i tillfälle att erhålla kännedom om hvad de olika orterna kunna behöfva. Att det för de norra länen är af stor vigt, att åtgärder vidtagas till frostländighetens förminskande, deri äro omdömena sammanstående.

För min del tror jag att få anslag äro för det allmänna af större vigt än det nu ifrågavarande. Mig synes det vara bättre, att Norrland understödjes på sådant sätt, att dessa orters innevånare sättas i tillfälle

att försörja sig sjelfve, än att Staten nödgas årligen såsom nödhjelp till dem utbetala ganska betydliga summor.

Den föregående talaren har gjort ännu ett misstag. Om man nemligen, såsom han gjort, debiterar de Norrländska länen, icke blott för allt, som beviljats de fyra nordligaste, utan äfven för hvad som utgått till Gefleborgs och till en del till Wermlands och Stora Kopparbergs län, tror jag, att man gör ett misstag, om man icke å andra sidan äfven uppger det skattebidrag, som utgått från samma län.

För min del hade jag således helst velat bevilja hela det belopp, som Kongl. Maj:t vid denna punkt begärt, men då betänkligheter mött emot beviljande af detsamma, förenar jag mig med dem, som önska, att det af Utskottet tillstyrkta anslag måtte förhöjas till 100,000 R:dr.

Herr Wallenberg: Jag delar Herr Bennichs höga tankar om Norrlands framtid och dess betydelse för vårt land, men man bör be- sinna, att då Stats-Utskottet velat tillämpa en viss sparsamhetsprincip, det varit nödigt någonstädes tillämpa den, och att den företrädesvis borde tillämpas vid anslag, sådana som det förevarande, der fråga icke är om några arbeten, som måste inom viss tid företagas. Detta är grunden för den nedsättning, Utskottet vid denna punkt föreslagit, och då man känner, huru föga håg, som finnes hos folket, att åtaga sig ökade skattebördor, vet jag icke, huru man på annat sätt skulle burit sig åt, och nödgas därför anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Friherre af Ugglas: Efter en lång och omständlig undersökning beviljade Rikets Ständer vid 1862 års riksdag för utdikningar i de norra länen en summa af 300,000 R:dr, som skulle utgå för hvarje af åren 1864, 1865 och 1866 med 100,000 R:dr. Vid sista riksdagen föreslog Kongl. Maj:t att denna summa skulle beviljas äfven för år 1867, men på förslag af enskilde motionärer förökades beloppet till 120,000 R:dr, med vilkor, att Jösse härad i Wermland äfven skulle af samma anslag er- hålla bidrag till utdikningar.

Sedan detta anslag blifvit användt, finnas arbeten, uppgående till ett kostnadsbelopp af 446,338 R:dr, för hvilka fullständiga undersökningar och arbetsplaner äro uppgjorda. Att nu nedsätta detta anslag på en gång ifrån 120,000 till 60,000 R:dr, synes mig väl strängt, synnerligen som det är klart, att ett anslag, sådant som detta, väl kan anses be- fordra produktionen, och därför är väl förtjent af uppmärksamhet. Jag tror därför, att, för att gå en medelväg, Grefve Mörnerns förslag har skäl för sig; man återkommer då till den ursprungliga summan, och då Jösse härad endast har ett enda arbete, beräknadt till en kostnad af 3,000 R:dr, hvarför det skulle erhålla bidrag, så skulle Norrland ställas i ungefär samma förhållande som förut. Jag förenar mig därför med Grefve Mörner, då jag tror, efter de upplysningar jag vunnit om Norr- ländska förhållanden, att dessa anslag verkat på ett mycket välsignelse- rikt och godt sätt. Jag vet, att en eller annan Norrlänning efter mig begärt ordet, och tror ej, att han underlåter med en föregående talare anställa en vidräkning, som jag för min del helst undviker.

Herr Ros: Jag förenar mig med de talare, som yrkat bifall till Kongl. Maj:ts Proposition, emedan jag anser att få anslag finnas, hvaraf man kan vänta sig mera nytta, än af detta.

Till hvilken grad allmogen i Norrbotten byggt sitt hopp på utdikningen af dessa frostkällor, visar sig deraf, att, medan jag var landshöfding i Norrbottens län, inkommo en mängd ansökningar om bidrag till utdikningar i de mest nordliga trakter; särskildt minnes jag, att äfven från Enontekis dylika framställningar gjordes. Utom det att dessa utdikningar minska frostländigheten och derigenom gifva allmogen en välbehöflig uppmuntran, hafva de äfven en annan fördel med sig derigenom, att de förändra hela odlingssystemet i Norrland. I de norra provinserna hade man förr endast odlat de högre trakterna, men sedan utdikningar skett, kan man vända sig äfven till de mera lågländta nejderna, från hvilka äfven odlingen bort utgå, emedan man derifrån kan få näring för ladugårdsskötsel.

Hvad beträffar den vidräkning, som Grefve Sparre gjort, tror jag, att, om man går tillbaka i historien, äfven andra trakter af vårt land, då de först odlades, erhållit understöd af det allmänna för att befrämja odlingen. Hvarför skulle dessa understöd lemmas, om icke för att befordra befolkningens tillväxt samt på samma gång skatteförmågan? och då man tänker sig saken så, erhåller man ju alltid en ersättning för dessa uppoffringar. Hvad beträffar samme talares anmärkning, att Norrlänningen förstär uppgöra kostnadsförslag till sin fördel, tror jag, att sådana knipsluga beräkningar icke saknas i andra provinser, och jag skulle undra, om de saknas, i fall man går till kostnadsförslagen för jernvägarne, äfven de, som blifvit anlagda i Elfsborgs län.

Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts Proposition, men, om öfrige talare, som framställt detta yrkande, skulle afstå derifrån, anhåller jag, att Kammarern måtte, såsom Friherre af Ugglas föreslagit, bestämma anslagssumman till 100,000 R:dr.

Herr Heijkensköld: Då jag sist tog till orda, var det för att tillstyrka Kongl. Maj:ts Proposition om anslag till vägförbättringar, hvaraf jag noggrannt fått lära känna behovet, då jag bor på en ort, hvarest jag nödgas begagna en lång transport på vägen för mina varor. Olägenheten deraf är likväl ingalunda så stor som den, hvilken förorsakas, om en frostnatt förstör min gröda. Jag känner visserligen ej Norrland, men jag känner tyvärr ganska väl frostens verkningar i min hemort. Mycket arbete har der blifvit gjort, för att förminska frostländigheten, och man har funnit att frosterna förminskas, och foderverten blifver bättre, genom utdikning af de sumpiga trakterna. För min del tror jag det vara en hufvudsak, att Norrland vinnlägger sig mera allmänt om odling af fodervertexer, hvilken för denna del af landet torde vara af vida mera vigt än den egentliga sådesodlingen. Af Stats-Utskottets motivering hade jag icke väntat mig det slut, hvartill Utskottet kommit. Genom skogarnes hårda anlitande, är det klart, att tillgången på dem minskas utefter de flottbara vattendragen, och i och med detsamma minskas äfven tillgången på lefnadsupphålle för befolkningen i dessa orter. Man bör derföre se till, att man på annat sätt bereder dem medel att försörja sig, och för detta ända-

mål tror jag, att det ej finnes något mera verksamt medel än beviljandet af ett sådant anslag, som det ifrågavarande. Då Andra Kammaren bifallit Stats-Utskottets Betänkande, torde det vara möjligt, att, vid en blifvande votering, de ej skulle frångå detta beslut, om Första Kammaren nu beviljade hela det af Kongl. Maj:t äskade belopp; hvaremot det torde vara mera troligt, att, om Första Kammaren antog det af Grefve Mörner framställda förslag, den kunde hafva hopp om framgång vid en blifvande gemensam votering. Jag anhåller därför att få instämma i det af Grefve Mörner framställda yrkande.

Grefve Ehrensvärd: Äfven om jag ej delar de två förste talar-nes förhoppningar om Norrland, kan jag ej tro, att det är af så ringa betydelse, att ej något hopp dervid bör fästas. Norrland utgör mera än en tredjedel af vårt land, och vi böra se till, att icke det blir obeboeligt. Det är dock så till en stor del, så länge det är utsatt för de täta frosterna. Jag kan därför icke finna annat, än att anslag för utdikningar i dessa trakter äro väl använda, och att, om Representationen, vid beviljande af detta anslag, skulle stadna vid det belopp, Utskottet tillstyrkt, tillräckligt afseende icke blifvit fästadt å denna landsdels behof. Jag tillstyrker därför, att anslaget må beviljas till samma belopp, Kongl. Maj:t föreslagit. Det är dock en sjettedel af Svenska folket, som bo i dessa trakter, och för denna sjettedel torde äfven något böra göras.

Man har här anställt en vidräkning, hvaraf skulle framgå, att de skatter, som utgå från de Norrländska länen, icke äro större än de bidrag från Staten, som gå dit tillbaka. Icke jag, och troligen icke heller någon annan af Kammarens ledamöter är för närvarande i tillfälle att kontrollera denna vidräkning. Jag antager emellertid, att den kan vara riktig, men äfven om så är, hemställer jag, om dessa medel kunna anses illa använda, då de lemnas för att göra Norrland mera beboeligt, och för att der öka produktionen af spanmål, och företrädesvis fodervexter. Om man vill åflas, att i Norrland åstadkomma ett landbruk, sådant som man för några dagar sedan talade om, anser jag det vara fruktlöst förspild möda, men annat är förhållandet med boskapsskötseln, och man kan icke begära att kreatur skola kunna uppfödast deruppe, om der icke finnes något att föda dem med; för att föda dem fordras dock bättre fodervexter än det starrgräs, som nu vexer i myrorna, och för att med något hopp om framgång kunna odla bättre fodervexter, fordras det att man utdikar de frostländta trakterna. Detta inser hvarje landtbrukare.

För min del vill jag därför helst biträda Kongl. Maj:ts Proposition, men då man redan föreslagit att beloppet skulle nedsättas till 100,000 R:dr, och Andra Kammaren beviljat det mindre belopp, Utskottet föreslagit, inskränker jag mig till att förena mig med Grefve Mörner i hans begäran om beviljandet af ett anslag af 100,000 R:dr.

Herr Almquist, Erik Victor: Då man ansett beloppet väl stort, icke blott det af Kongl. Maj:t äskade, utan äfven det, som Utskottet begärt, hör likväl tagas i betraktande hvad man med detta anslag vill vinna. Ändamålet dermed är, icke blott att vinna odlingsbar mark,

utan ännu mera att erhålla trygghet för den odlade marken, att icke skördarne ständigt skola förstöras af frost. Man bör äfven taga i betraktande dessa läns stora utsträckning; de utgöra nemligen något mera än $\frac{1}{4}$ -delar af Sveriges jord, och om man öfverväger detta, kan det föreslagna anslaget icke anses för stort, utan tvärtom ganska ringa. Ser man på de resultat, som vunnits, synas de ingifva förhoppning om att Norrland inom en icke aflägsen framtid skall blifva i betydlig mån betryggadt för frostsador.

Utom det att genom utdikningar vunnits stora sträckor odlingsbar mark, hafva äfven betydliga vidder i deras närhet blifvit befriade från frostilländighet, och om man fördelar den kostnad, som Staten derför fått vidkännas, uppgår den icke till mera än 50 öre för quadratrefven, ett belopp, som jag icke tror vara för mycket, då derigenom vunnits att stora sträckor mark kunnat odlas, och andra gjorts nyttiga för odlingen.

Jordbruket är den säkraste näringen för folket i dessa bygder, de hafva visserligen äfven skogsafverkningen, men det har visat sig att i de orter, der befolkningen egnat sig åt densamma, har den gått tillbaka i sedlighet och i ekonomiskt välstånd, då deremot den landtbrukande befolkningen städse gått framåt. En talare har yttrat, att detta anslag vore för högt, och att redan 3 till 4 millioner R:dr blifvit använda på dessa län sedan 14 eller 15 år tillbaka; jag ber då att få anmärka hvad som blifvit under samma tid användt på andra delar af landet, och vill deraf endast nämna kostnaden för jernvägarne, som uppgått till ett belopp af 86 millioner R:dr. Då dessa summor till ganska ringa del komma Norrlands utveckling till godo, synes mig den största billighet tala för, att detta anslag, som jemförelsevis är så ringa, fortfarande måtte anslås till de Norrländska provinsernas uppodling. Dessa provinser utgöra icke blott $\frac{1}{4}$ -delar af Sveriges jord, utan de bära i sitt sköte landets framtid, och om äfven detta kunde synas vara för mycket sagdt, torde det likväl vara obestriddigt, att Sverige har mycket att vänta af Norrlands uppodling, men att för densamma också fordras kraftigt understöd från Statens sida, om den skall gå framåt.

Till bevis på den ifver, med hvilken dessa arbeten omfattas, ber jag att få nämna, att till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i de fyra nordligaste länen hafva redan inkommit ansökningar om bidrag till utdikningsarbeten, hvaröfver undersökningar blifvit verkställda, och hvilka, enligt de uppgjorda arbetsplanerna, skulle uppgå till en kostnad af 1,200,000 R:dr. Skulle nu Riksdagen bevilja endast det belopp af 60,000 R:dr, som Utskottet föreslagit, så blir den del deraf, som kan komma hvarje län till godo, eller omkring 8 till 9,000 R:dr, så obetydlig, att endast en ringa del af dessa arbeten deraf kunna få understöd, och man kan befara, att intresset för dem afsvagnar, och arbetena afstadna, ehuru det torde vara af vigt, att intresset underhålles, emedan det endast är på detta sätt, som ändamålet, Norrlands uppodling, kan vinnas.

Särskildt ber jag att få påpeka, att i de orter, der behovet af utdikningar är mest kännbart, intresset äfven är störst. Det är nemligen från de nedra delarne af Lappmarken, som anslag till dylika arbeten mest

mest begäras, På dessa skäl förenar jag mig med dem, som yrkat bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Lagerstråle: Uppmärksamheten har redan blifvit fästad derpå, att, om för framtiden man med någon trygghet skall kunna motse minskning i de undsättningsmedel, som med högst betydliga belopp hvarje år för närvarande utgå till de norra länen, lämpligaste utvägen är att lemna det äskade anslaget för undvikande af frostsador. En talare har anmärkt, att det vore obilligt, att de understöd, som i detta afseende lemnades öfriga delar af landet, utginge såsom lån, då deremot de bidrag Norrland erhöle vore anslag. Anledningen är, att i de nordliga provinserna mera än i andra delar af landet belägenheten är sådan, att dessa utdikningar icke medföra direkt fördel åt dem, af hvilka de bekostas, utan mest gagna indirekt genom att minska frostsadorna i kringliggande trakt. Man har äfven anmärkt, att kostnadsförslagen skulle vara så uppgjorda, att dessa arbeten kunde verkställas för den del af beloppet, som erhöles såsom bidrag af Staten. Kostnadsförslagen skola likväl granskas i föreskrifven ordning, och jag kan icke tro annat än att det varit ett undantagsfall, om det ens någonsin händt, att något dylikt arbete kunnat utföras för statsanslaget, som icke uppgår till mera än hälften och mången gång endast till tredjedelen. Den omständigheten, att bidragen utgå efter olika grund, är föranledd af ett förhållande, hvarom jag ber få lemna upplysning. Den tabell, som är uppgjord öfver samtliga de arbeten, hvartill understöd begärts, visar nemligen ytterst ojemna siffror för de olika länen, hvilket förorsakas deraf, att vederbörande myndigheter af Väg- och Vattenbyggnads-styrelsen erhålla underrättelse, att anslag till alla de ifrågasatta arbetena icke kunna beviljas, om det för alla begäres till halfva beloppet af kostnaden, och efter underrättelse härom hafva de sökande på flera ställen erbjudit sig att verkställa arbetena med mindre anslag, så att efter all anledning inkommer under årets lopp ett stort antal ansökningar om dylika bidrag. För närvarande vill jag icke längre uppehålla Kammaren, utan anhåller om bifall till hvad Kongl. Maj:t i den nådiga Propositionen begärt.

Herr Gyllenram: Jag ansluter mig till dem, som yrkat bifall till Kongl. Maj:ts Proposition. Ehuru jag icke sett Norrlands myrtrakter, har jag likväl under mina resor i södra Sverige och i den ort, der jag för närvarande har min verksamhet, varit i tillfälle att inse hvilka skador, som de förorsaka, och vigten af deras utdikande.

Hvad angår den vidräkning, som blifvit gjord af Grefve Sparre, skulle man kunna nämna ett län, som den ärade talaren ganska väl känner, och hvartill redan det allmänna lemnat alltför stora bidrag, och jag hoppas derföre, att denna vidräkning måtte af någon annan blifva fullständigt genomförd.

Herr Faxe: Det är med anledning af Utskottets yttrande i 18:de punkten af detta Betänkande, som jag anhållit om ordet. Jag hade nemligen väckt en motion om anslag för Jönköpings län i samma syfte som det nu ifrågavarande; det har blifvit afstyrkt af Utskottet, och jag

har föga förhoppning om framgång i Kamrarne för min frauställning. Knappast ville jag öka Statens bördor med begäran om ett sådant anslag, då redan de oundgängliga behoven äro svåra att fylla. Denna förlägenhet är en följd af föregående Riksdagars beslut; och jag inskränker mig till att instämma med Herr Ekenman i det förslag han framställt, att den föredragna punkten måtte ändras så, att dessa anslag beviljas gemensamt för hela Riket, på det att det må öfverlemnas till Kongl. Maj:t att pröfva, hvar de bäst behöfvas. Att de behöfvas i Jönköpings län är säkert, och då en talare beskrifvit förhållandet i Norrland finner jag i många fall en fullkomlig likhet med Jönköpings län, och jag tror att, hvad beträffar allmogens vilkor, äro de i vissa delar af Småland till och med sämre än i Norrland.

Herr Nordström: Gå vi tillbaka omkring 100 år i tiden, se vi de Norrländska länen ännu lemnade temligen fritt åt sig sjelfva, hvad den ekonomiska ställningen beträffar. Det var först på 1770-talet, som man började gå i författning om storskiften i dessa bygder, och först på 1790-talet vidtogos några beslut och åtgärder för vattenaftappningar och sjösänkningar derstädes. Vid denna tid hade man kommit till insigt af, att de vattendränkta markerna i dessa trakter. som bestå af dalsträckningar. emottagande det vatten, som nedrinner från de höga bergåsar, af hvilka de omgifvas, icke kunde lemnas alldeles obeaktade åt sitt öde, att de tvärtom med skäl behöfde beaktas, såsom odlingsbara nejder till befolkningens förkofran, och att, då förbättrandet öfversteg inbyggarnes förmåga och krafter, det allmänna dervid borde biträda med understöd. Sedan dess har denna viktiga angelägenhet, vigtig ej allenast för de i dessa trakter boende, utan ock för hela landet, med afseende på jordkulturens och klimatets förbättrande, alltid utgjort föremål för Regeringens och Riksdagens omsorger, om ock understöden vanligen blifvit knappa. En talare, som har sig värden om Elfsborgs län uppdragen, har motsatt sig det nu begärda, af Regeringen föreslagna, anslaget för samma ändamål, och dervid sökt uppgöra en vidräkning i afseende å de åt de norra länen, särskildt Norrbotten, tillföre beviljade anslagen, jemförda med hvad som kommit de andra länen till del. Vidräkningen är dock mycket illa uppgjord. Han har alldeles glömt att i vågskålen lägga, på ena sidan allt hvad som under loppet af århundraden blifvit af det allmänna tillgjort för de sydligare länens förkofran samt hvad som i nyare tider i samma afseende tillgjorts. och på den andra, huru bortglömda de norra länen under århundraden voro, och huru relativt ringa det är, som under nyare tider från det allmänna sida ännu kunnat tillgöras till deras upphjelpande.

Nu har samme talare här för några veckor tillbaka lifligt talat för anslag till en väfskola i Borås, der undervisning skulle lemnas i mönsterteckning, för att derigenom upphjelpa väfnadsindustrien i dithörande trakter. På andra sidan har Kongl. Maj:t begärt anslag till de nordliga länen, för att befria dem från olägenheterna af de genom de vattendränkta myrtrakterna uppkommande frostsador, och detta med ett hufvudsakligt vilkor, som icke får förbises, nemligen att folket sjelft skulle vidkännas hälften af de kostnader, som blefvo nödiga för detta ändamål, ett vilkor, som icke har någon motsvarighet i fråga om anslaget för väfskolan i Borås. Ingen i denna Kammare hade likväl något att invända emot

förslaget om denna mönsterritningsskola, emedan det stöddes på naturlig grund, och han sökte visa behovet af detsamma. På samma grund står emellertid äfven nu den Kongl. Proposition, som på anförda skäl begär understöd för befolkningen i de Norrländska länen till att verkställa undikningar af vattensjuka marker.

Den, som känner de norra länen och vet hvad frosten betyder, när den rätt griper sig an, inser ock att hjälp mot ett sådant ondt icke ligger i en mans eller en sockens förmåga; dertill fordras större och förenade krafter. Dessa län, som äfven höra till den kedja af provinser, som bilda Sveriges rike, hafva ock de bidragit till bärande af de för hela samhället gemensamma bördorna, ehuru det dock ofta kan vara för dem svårare att utgöra dessa bidrag, när frosten redan tidigare uppträdt som uppbördsman af sina skatteanspråk.

Skulle man i fråga om fäderneslandets angelägenheter börja med partiela vidräkningar olika provinser emellan, så sänker man sig ned till mullvadshögens horisont, och synkretsen blir i allo derefter. Den borde dock stå något högre. Man skulle ock lätt kunna visa, att Elfsborgs län icke är bland dem, som minst anlitat det allmännas understöd, äfven om man icke tager jernvägarne i betraktande. Jag vill blott erinra om de undsättningar, som detsamma åtnjutit. Jag har här i min hand en tablå öfver de undsättningar, som under åren 1830—1858 utgått till de olika länen, och deraf visar sig, att Norrbottens län i medeltal under sagda tid erhållit omkring 28,000 R:dr, Westerbottens omkring 15,000, Jemtlands omkring 24,000, Westernorrlands omkring 12,000, men Elfsborgs 21,848 R:dr; och då detta är förhållandet i fråga om denna särskilda post, skall man då kunna tro, att Elfsborgs län blifvit vanlottadt i fråga om anslag under andra rubriker. Detta skulle jag icke öfvermåttat, om icke den talare, på hvilken jag anspelat, sjelf börjat uppgöra en dylik balanceräkning. Hvad samme talare anmärkt om de stora understöden åt Gellivareverken, är något, som icke direkte rör Norrbotten, utan Gellivarebolaget. Må man taga i betraktande det stora försprång, i afseende å jernvägar och andra kommunikationsleder, samt jordkulturens underhjälpande i många hänseenden, som öfriga delar af landet vunnit framför dessa nordliga trakter, och man skall utan tvifvel finna, att det understöd, som nu för dessa begäres till afböjande af frostskador och jordkulturens deraf beroende förbättring, verkligen är billigt och befogadt, särskildt i förening med det dervid fästade vilkor, eller befolkningens proportionerliga bidrag för samma ändamål; och är det på dessa skäl, som jag förenar mig med dem, hvilka yrkat bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Bennich: Då jag begärde ordet, ansåg jag mig uppkallad af en talare från Elfsborgs län, men då jag sedermera erfarit, att så många af Kammarens ledamöter med värma behjertat behovet af det anslag, för hvilket jag talat, afstår jag med nöje från att vidare bemöta dessa anmärkningar.

Herr Faxe: Jag får anhålla, att Herr Talmannen måtte framställa proposition på ett så lydande förslag: »att Riksdagen måtte till Kongl.

Maj:ts disposition för år 1868 anvisa en summa af 120,000 R:dr, för att användas såsom anslag utan återbetalningsskyldighet, till understödjande af sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, som företrädesvis afse att förminska frostländigheten» etc. (lika med Utskottets förslag).

Herr Ekenman: Sedan jag hade ordet, hafva flere talare förordat högre anslag än Utskottet tillstyrkt, och jag får därför förena mig med Herr Faxe i det förslag han framställt.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, förmälte Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till Stats-Utskottets förevarande hemställan; dels af Herr Rettig, att densamma måtte på det sätt bifallas, att anslaget förhöjdes till det af Kongl. Maj:t äskade beloppet, 120,000 R:dr; dels af Grefve Mörner, att Kam-maren skulle bifalla Utskottets hemställan med den ändring, att anslagsbeloppet bestämdes till 100,000 R:dr; och dels slutligen af Herr Faxe, att Utskottets förslag skulle antagas med följande förändrade lydelse: »att Riksdagen måtte till Kongl. Maj:ts disposition för år 1868 anvisa en summa af 120,000 R:dr, för att användas såsom anslag utan återbetalningsskyldighet, till understödjande af sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, som företrädesvis afse att förminska frostländigheten» etc. (lika med Utskottets förslag).

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvarvid svarades många nej jemte några ja, sedermera proposition på bifall dertill med anslaget förhöjning till 120,000 R:dr, då svaren utföllo med många såväl ja som nej, vidare proposition på bifall till samma hemställan med anslagssummans förhöjning till 100,000 R:dr, hvilken proposition jemväl med många både ja och nej besvarades, och slutligen proposition på antagande af Herr Faxes förslag, hvartill svarades många nej jemte några ja; hvarefter och sedan proposition på bifall till Utskottets merberörda hemställan med anslagsbeloppets förhöjning till 120,000 R:dr förnyats samt med många ja, blandade med nej, besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Sedan votering begärts samt Kam-maren, uppå Herr Grefven och Talmannens framställning, till kontraposition vid voteringen antagit bifall till Utskottets hemställan med anslagssummans förhöjning till 100,000 R:dr, uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Stats-Utskottets hemställan i förra delen af 16:de punkten i Utlåtandet N:o 46, på det sätt, att anslagsbeloppet förhöjes till 120,000 R:dr, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, bifaller Kam-maren denna hemställan, på det sätt, att anslagssumman höjes till 100,000 R:dr.

Sedan voteringspropositionen blifvit anslagen, verkställdes omröstningen; och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 30;
Nej — 24.

Sednare delen af 16:de punkten.

Herr Lilliehöök: I det förslag till skrifvelse, som Utskottet afgifvit, har Utskottet begärt, att nödiga kontroller öfver användandet af dessa bidrag måtte föreskrifvas, och jag hemställer därför, om icke Kammaren ville besluta, att något stadgande derom måtte inflyta i den underdåniga skrifvelsen.

Herr Lagerstråle: Ibland villkoren för åtnjutande af dessa bidrag ingår äfven det, att vederbörande intressenter skola afgifva förbindelse att arbetena för all framtid skola underhållas; dessa förbindelser aflemnas till och förvaras hos Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen.

Ännu har så kort tid förflutit sedan dessa arbetens påbörjande, att någon kontroll för längre tid icke kommit i fråga, och för min del anser jag äfven att något vidare tillägg vid den ifrågavarande punkten icke erfordras.

Herr Lilliehöök: Efter de upplysningar, som lemnats af den siste ärade talaren, afstår jag från min nyss gjorda hemställan.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad och Utskottets hemställan bifölls.

17:de punkten.

Bifölls.

18:de punkten.

Herr Faxe: Emot Utskottets framställning i denna punkt anhåller jag endast få anmärka, att de motioner, som afgifvits i detta hänseende, icke afse så beskaffade lånebidrag, som omförmålas vid 17:de punkten, utan att fråga är om samma sak och samma slags understöd, som i 16:de punkten.

Då jag likväl icke tror mig dermed kunna vinna något, vill jag icke framställa något yrkande om bifall till min motion.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad och Utskottets hemställan bifölls.

19:de, 20:de och 21:sta punkterna.

Utskottets hemställanden biföllos.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{3}{4}$ 11 e. m.

In fidem
O. Brakel.